

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET BAĞIMLILIĞININ
BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erkut ÜNSAL

**Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ali Haydar ŞAR

OCAK – 2016

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMASI SINAV TUTANAĞI

TARİH: 03/01/2016

Öğrencinin Adı Soyadı	: Erkut Unsal
Öğrenci Numarası	:
Program Adı	: Psikoloji
Genel Ağırlıklı Not Ortalaması	:
Öğretim Yılı/Yarıyılı	: 2015-2016 GÜZ/BAHAR
Danışman Öğretim Üyesi	:
Tez Adı	: Doc. Dr. Ali Haydar SAR

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Jürimiz 03.01.2016 tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsünde toplanarak yukarıda adı geçen öğrenciyi Tezli Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavına tabi tutmuş ve Sosyal Bilimler Enstitüsü yönetmeliği uyarınca Tezli Yüksek Lisans Tez Çalışması hakkında OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU ile aşağıdaki kararı almıştır.

BAŞARILI BAŞARISIZ DÜZELTME - DÜZELTME SÜRESİ: _____ AY

SINAV JÜRİSİ	ÜNVANI, ADI SOYADI	İMZA	BAŞARILI/BAŞARISIZ/ DÜZELTME
JÜRİ BAŞKANI	: Doç. Dr. Ali Haydar SAR		Basarili
ÜYE	: Prof. Doç. Dr. Bero Basaran		Basarili
ÜYE	: Prof. Doç. Dr. K. K. Ozgen		Basarili
ÜYE	:		
ÜYE	:		

Tez adı değişikliği yapılması halinde :

Tez adının: _____

şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Tez savunma sınavı : Tez savunma sınavına ilişkin esaslar şunlardır:

- Jüri üyeleri, söz konusu tezin kendilerine teslim edildiği tarihten itibaren en erken onbeş gün, en geç kırkbeş gün içinde toplanarak öğrenciyi tez savunma sınavına alır.
- Tez savunma sınavı tarihi danışman tarafından belirlenerek, ilan edilmek üzere sınav tarihinden yedi gün önce yazılı olarak enstitüye bildirilir. Sınav, enstitü tarafından belirlenen salonda ve ilan edilen tarihte dinleyiciye açık olarak yapılır.
- Tez savunma sınavı, tez çalışmasının sunulması ve bunu izleyen soru-cevap bölümlerinden oluşur. Sınav esnasında öğrenciyi yalnız jüri üyeleri soru sorabilir.
- Tez savunma sınavının tamamlanmasından sonra jüri üyeleri, tez çalışmasını başarılı/başarısız olarak değerlendirir. Salt çoğunlukla başarılı/başarısız veya düzeltme kararı verir. Danışman öğretim üyesi tarafından tez savunma sınavını izleyen üç gün içinde jüri üyeleri tarafından hazırlanan jüri değerlendirme rapor formları ile birlikte tez savunma tutanağı ilgili enstitüye teslim edilir.
- Düzeltilme kararının verilmesi halinde, tezin düzeltilmesi için öğrenciyeye en fazla altı ay süre tanınır. Öğrenci sınav tarihinden en geç onbeş gün önce düzeltme kararı veren jüriye tezini teslim eder ve aynı jüri önünde tezini yeniden savunur.
- Düzeltilme kararı sonrasında belirtilen süre içerisinde tez savunma sınavına katılmayan ya da savunma sınavı sonunda başarısız bulunan öğrenci için, EYK kararı ile, ilgili EABD başkanlığı onayı ile yeni bir danışman önerilmesi istenir.
- Tez savunma sınavına katılmayan ya da savunma sınavı sonunda başarısız bulunan öğrenci için, EYK kararı ile ilgili EABD başkanlığından bölüm kurulu kararı ile yeni bir danışman önerilmesi istenir.

Başarı denetlemesi: Mezuniyet için genel ağırlıklı not ortalaması 2,50'den az olamaz. Tez savunma sınavı sonunda ortalama şartını sağlayamayan öğrenci tez savunma sınavından başarısız sayılır.

_____/_____/20____ tarih ve _____ sayılı EYK kararıyla
_____ kararı verilmiştir.

ONAYLAYAN
ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarını eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Erkut ÜNSAL

02.01.2016

ÖNSÖZ

İnternet, toplum içerisindeki kültürel doku, aile, eğitim gibi birçok yapıyı etkileyebilme ve değiştirebilme gücüne sahip sosyal bir olgu ve pek çok insanın yaşantısında yer almaktadır. İnternet, amacına uygun kullanılmadığı durumlarda birçok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir. İnternet sanal ortamda toplumsal dinamikleri etkilemekle birlikte kişilerin psikolojik ve fizyolojik sağlıkları üzerinde de bazı etkilere sahiptir.

Teknolojinin gelişimiyle bilgi çağına girmiştir. Bilgi çağı insanları bilgisayarlara her alanda bağımlı hale getirmiştir. Özellikle ortaokul öğrencilerinin internet kullanımı aile yaşantısında derin etkiler bırakmıştır. Bu etki içinde büyüyen çocuklar ihtiyaç dâhilinde olsun veya olmasın bilgisayar kullanımını bağımlılık derecesinde hayatlarının içine sokmuşlardır. Ortaokul öğrencilerinin internet kullanımları araştırarak internetle nasıl baş edebilecekleri konusunda katkı sağlamayı amaçlamıştır.

Bu çalışma birçok insanın emeği ve isteğiyle gerçekleşmiştir. Öncelikle hem bu tezin yapılması ve değerlendirilmesi kısmında, bana yol gösteren, her aşamasında desteğini eksik etmeyen, değerli katkılarından ciddi faydalandığım danışman hocam Sayın Doç. Dr. Ali Haydar ŞAR'a, Nişantaşı Üniversitesi Psikoloji bölümündeki tüm hocalarıma, tez aşamasında ölçekleri uyguladığım okul ve dersane yöneticilerine ve sevgili öğrencilere teşekkür eder, şükranlarımı ve saygılarımı sunarım.

KISALTMALAR

C.	: Cilt
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SBB	: Öğrenci Seçme Sınavı
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
Vb.	: Ve Benzeri
Vd.	: Ve Diğerleri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : İnternet Bağımlılık Düzeyinin Cinsiyet Göre Sonuçları.....	38
Tablo 2 : İnternet Bağımlılık Düzeyinin Sınıf Değişkenine Göre Sonuçlar.....	38
Tablo 3 : İnternet Bağımlılık Düzeyinin İnternetin Kullanım Yerine Göre Sonuçları.....	39
Tablo 4 : İnternet Bağımlılık Düzeyinin Haftalık İnternet Kullanım Günlerine Göre Sonuçları.....	40
Tablo 5 : İnternet Bağımlılık Düzeyinin İnternet Kullanım Yıllarına Göre Sonuçları.....	42
Tablo 6 : Öğrencilerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Müzik Dinleme Amaçlı Kullanım Sıklıklarına Göre Sonuçları.....	43
Tablo 7 : Öğrencilerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Ödev Yapma Amaçlı Kullanım Sıklıklarına Göre Sonuçları.....	45
Tablo 8 : Öğrencilerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Oyun Amaçlı Kullanım Sıklıklarına Göre Sonuçları	46
Tablo 9 : Öğrencilerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Araştırma Amaçlı Kullanım Sıklıklarına Göre Sonuçları	47
Tablo 10 : Öğrencilerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Film İzleme Amaçlı Kullanım Sıklıklarına Göre Sonuçları	49
Tablo 11 : Öğrencilerin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin İletişim Amaçlı Kullanım Sıklıklarına Göre Sonuçları	50

ÖZET

Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tezin Yazarı: Erkut ÜNSAL

Danışman: Doç. Dr. Ali Haydar ŞAR

Kabul Tarihi: 27.07.2015

Sayfa Sayısı: v1(ön kısım) + 60(tez) + 3 (ek)

Anabilimdalı: Psikoloji

Bilimdalı: Psikoloji

Gelişen teknoloji ve beraberinde oluşan bilgi kirliliği üzerinde birçok problemler barındırmaktadır. Bu tehlikelerin en etkili ve psikolojik olayı internet bağımlılığıdır. İnternet bağımlılığı başta genç nüfus olmak üzere birçok yaş grubu için tehdit unsuru haline gelmiştir. Bu çalışma ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyinin spesifik değişkenlerle açıklanmasını amaçlamaktadır. Çalışmamız ortaokul düzeyindeki öğrencileri özel konseptte incelemektedir. Çünkü bu yaş grubunda bulunan öğrencilerde bağımlılık düzeyinin gelişimi daha etkindir. Bu sebeple bu dönemde internet bağımlılığının engellenmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede çalışmamızda tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlenen 260 öğrenci araştırmaya alınmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel teknikleri (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasında istatistiki fark olup olmadığını belirlemek için t-testi, ikiden fazla grup olması durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında Tek yönlü (Oneway) Anova testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi Pearson korelasyon, etki ise regresyon analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, internet bağımlılığı ve internet bağımlılık düzeyi

ABSTRACT

Niğantaşı University, Institute of Social Sciences

Abstract of Master's/PhD Thesis

Title of the Thesis: Investigation of the Secondary School Students Internet Addiction According to Some Variables

Author: Erkut ÜNSAL

Supervisor: Assoc. Prof. Ali Haydar ŞAR

Date:27.07.2015

Nu. of pages: vi (pre text) + 60(main body) + 3 (App.)

Department:Psychology

Subfield: Psychology

Advanced technology and the information pollution that comes with it includes many problems. The most effective and psychological kind of these dangers is internet addiction. Internet addiction has been a threat for many age groups, especially for the young population. This research aims to explain the internet addiction levels of secondary school students with specific variants. The research examines secondary school students in private concept. Because the development of addiction level of the students at this age group is more effectual. Because of this reason, internet addiction should be prevented during this period.

In this frame, the research has been applied to randomly chosen 260 students and examined with 260 usable polls. The resulting data have been analyzed by using SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0. While evaluating the data, descriptive statistical techniques (Number, Percentage, Average, Standard Deviation) have been used. While comparing quantitative data, to determine if there were a statistical difference between the two groups, t-test was used; and to compare intergroup parameters with more than two groups, Oneway Anova test was used. The relation between the dependent and independent variants of the research was tested with Pearson correlation; and the effect was tested with regression analysis. The results have been evaluated at the %95 confidence interval and %5 significance level.

Keywords: Internet, Internet addiction, Internet addiction level.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	3
1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Alt Amaçlar.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sayıltılar.....	7
1.5.Sınırlılıklar.....	7
1.6.Tanımlar.....	7
II. BÖLÜM: KAVRAMSAL İNCELEME.....	8
2.1.İnternet Kavramı Ve Tanımı.....	8
2.2.İnternet Tarihçesi Ve Gelişimi.....	9
2.4.Sosyal Medyanın Kullanımı.....	12
2.5.Türkiye’de İnternetin Gelişimi.....	14
2.6. Bağımlılık.....	16
2.6.1. Madde Bağımlılığı.....	17
2.6.2. İnternet Bağımlılığı.....	18
2.7. İnternet Bağımlılığının Gelişimi.....	23
2.8. İnternet Bağımlılığını Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar.....	27
2.9.İnternet Bağımlılığı Tedavisi.....	31
2.10.Yapılan Araştırmalar.....	32
III. BÖLÜM: YÖNTEM.....	35
3.1.Araştırmanın Modeli.....	35
3.2.Evren ve Örneklem.....	35
3.3.Veri Toplama Araçları.....	35
3.4.Verilerin İstatistiksel Analizi.....	36
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	38
BÖLÜM V: SONUÇ, ARAŞTIRMA VE ÖNERİLER.....	52
SONUÇ.....	52
TARTIŞMA.....	53
KAYNAKÇA.....	57

BÖLÜM I: GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın önemine, araştırmanın sayıltılarına, yer verilmiştir. Problem durumu başlığı altında literatür taranmış ve araştırmanın problemi ile ilgili kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırma, ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılığının bazı değişkenlerle incelenmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda bağımlılık konusu detaylı bir şekilde irdelenmiş ve özel perspektiften internet bağımlılığı incelenmiştir.

Bu dönemde öğrencilerin bir takım unsurlara olan bağımlılığı engellenemezse kişi hayatının diğer evrelerinde bu bağımlılık faktöründen kendisini kurtaramamaktadır. Öğrenciler bu dönemde internet bağımlılığına neden olan faktörlerden ayrıştırılabilseler hayatlarının diğer evrelerinde bu bağımlılık unsuru ile baş etmek zorunda kalmayacaklardır. Kişiliğin ve benlik duygunun bağımlılık faktörlerinden bağımsız olarak gelişmesi öğrencilerin gelecekte sağlık bireyler olmasını sağlayacaktır.

İnternet bağımlılığı diğer bağımlılık türlerinde farklı bir noktadadır. Bu nokta kişinin bağımlılık düzeyini çoğu zaman ayırt edememesidir. Kendisini bağımlı olarak aktarmayan bir birey bu sebeple ölçümlerle bağımlı olduğunu anlayabilmektedir. Bilgisayar kullanımı yetkinlik anlamında ortaokul öğrencilerinin yetenek seçeneklerinden birisini oluşturmaktadır. Ancak öğrencilerin bilgisayarı sadece oyun, müzik ve internet amacıyla kullanması bağımlılık unsurunu ortaya çıkarmaktadır. Bu durumun bu şekilde bir bağımlılık unsuru olmasında güvenli internet kullanımından uzak bir yapının oluşmasının da büyük bir etkisi vardır. "İnternet bağımlılarının önemli bir kısmında bulunan diğer psikiyatrik hastalıklar bazen hastalığın gidişatını kötüleştirdikleri gibi kısmen veya tamamen internet bağımlılığının nedeni de olabilir. Bu nedenle altta yatan böyle bir psikiyatrik rahatsızlık varsa öncelikle bunun tedavisinin

yapılması gerekmektedir. Temel prensipler genel bağımlılık tedavisinden çok farklı olmamakla beraber, görülme yaşının kısmen daha düşük olması ve çocuk ve ergenleri özellikle akademik dönemlerinde etkilemesi açısından tedavinin hızlı ve etkin şekilde yürütülmesi ve bu konuda aile ile sıkı işbirliğinin yapılması şarttır. İnternet bağımlılığı konusunda gerekli bilgilendirmelerin ve uyarıların hem aile hem de çocuklara verilmesi de bağımlılığın önlenmesi açısından önemlidir. Birçok vakada antidepresan kullanımı var olan depresyon ve aksiyeler semptomlarını azaltmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Etkilenmiş kişinin hayatını organize etmek ve internette geçirdiği vakti azaltacak dışsal engeller yaratmak gerekir”(<http://gundempsikiyatri.com>)

Bu araştırmanın ortaokul çağındaki öğrenciler evreni ile sınırlandırılmasının ana nedeni bu yaştaki öğrencilerin ortak bağımlılık kavrama biçimlerinin olmasıdır. Bilhassa okul çağında sık görüldüğü için talebelerin olabildiğince tinsel ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini kötü istikamette etkileyerek akademik başarılarını da düşüren aşırı biçimde internet/bilgisayar kullanımı ferdi hem akademik hem de kişisel gelişimini negatif istikamette etkilemekte, kişiyi bağımlı hale getirmektedir. “Bir araştırma sonucuna göre dokuz milyon Amerikalı nedensiz bilgisayar kullanıcısı olarak nitelendirilebilirler. Yayımlanan bir raporda "önemli azınlık" (tüm internet kullanıcılarının %5 ila 10'u arasında olduğu tahmin ediliyor) olarak adlandırılan kullanıcı öbeğinin İnternet bağımlısı olduğu belirtiliyor. Ayrıca, internet bağımlılarının içe dönük erkekler olan büyük bir kısmının evlerinde bilgisayar kullanan orta yaşlı kadınlar olduğu gözlenmiştir”(<http://gundempsikiyatri.com>).

Yukarıda anlatılanlara ek olarak kişisel gelişimin psikolojik ve biyolojik olarak yoğun bir şekilde anlaşılmaya başlandığı dönemde ortaokul çağlarına denk gelmektedir. Bu dönemde çocukların içinde bulunduğu karmaşanın başka bir boyutu ise ailenin yaklaşımıdır. Örneğin bu durum bir annenin aşağıdaki soru ve cevap tasviri ile somutlaştırılabilir (<http://www.hurriyet.com.tr>) ;

“Soru: Kızım 12 yaşında. O kadar uğraşmamıza rağmen internetten uygun olmayan görüntü ve resimlere engel olamadık. Sizce bunu nasıl atatabiliriz?”

“Cevap: Onunla bu konuyu açık ve dürüst bir şekilde konuşmalısınız, çünkü aksi takdirde yasaklar konuyu daha da çekici ve heyecan verici hale dönüştürecektir”.

1.2. Alt Amaçlar

Genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. İnternet bağımlılık düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. İnternet bağımlılık düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
3. İnternet bağımlılık düzeyleri internet kullanım yerlerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. İnternet bağımlılık düzeyleri günlük kullanım göre farklılaşmakta mıdır?
5. İnternet bağımlılık düzeyleri kullanım yıllarına göre farklılaşmakta mıdır?
6. İnternet bağımlılık düzeyleri internet kullanım amaçlarından;
 - a. Müzik dinleme
 - b. Ödev yapma
 - c. Oyun oynama
 - d. Araştırma yapma
 - e. Film izleme
 - f. İletişim amaçlarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmamız ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılığının ölçülmesi açısından bağımlılığın engellenebileceği bir döneme hitap etmektedir. Bu açıdan bağımlılık düzeyinin bu dönemde tespit edilmesi ve engellenmesi açısından araştırmamız büyük önem taşımaktadır. Araştırmamızın yararlanıcı kitlesi ise toplumda çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda ileri derecede etkin olan eğitim camiası ve ailelerdir. Öğrencilerin bu dönemde bağımlılık kazanmaması veya kazanılan bağımlılığın engellenebilmesi içinde çalışmamız yol gösterici etkin bir kaynak olarak tasarlanmıştır. Ayrıca literatür çalışmalarının azlığı sebebiyle çalışmamız diğer çalışmalara kaynak olabilecektir.

İnsanlar teknolojik gelişmişlikle beraber bilgi çağına girmiştir. Bilgi çağı insanları bilgisayarlara her alanda bağımlı hale getirmiştir. Dolayısıyla her aile için vaz geçilmez olan bu unsur aile yaşantısında derin etkiler bırakmıştır. Bu etki içinde büyüyen çocuklar ihtiyaç dâhilinde olsun veya olmasın bilgisayar kullanımını bağımlılık derecesinde hayatlarının içine sokmuşlardır.

İnternet bağımlılığını tetikleyen binlerce unsur bulunmaktadır. Sadece bilgisayar değil cep telefonları, tabletler vb. teknolojik unsurlar bu bağımlılığın yaygınlaşmasında etkilidir. Tüm bu tetikleyicilere rağmen interneti ihtiyacı karşılığında kullanan bireyler de bağımlılık olduğunu söylemek imkânsızdır. Örneğin, bir araştırma görevlisi tez makale vb. yazınlar için interneti hayatının belirli bir evresinde daha aktif kullanabilir. Bu internet kullanım artışının bağımlılık olabilmesi için hedeflenin araştırma bittikten sonraki davranışlara bağlıdır. Kişi hedef olaya ulaştıktan sonra interneti daha az kullanıyorsa bu olayda bağımlılık yoktur. Ama kişi hedefe ulaştıktan sonra aynı düzeyde veya daha fazla amaçsızca internet kullanıyorsa bağımlılık faktörleri gözlemlenir.

Genel olarak İnternet olgusu küreselleşme ile yaşamın taşlarında kendine yer bulmuştur. Bu bağlamda, halka açık ve kalıcı bir ağ genişletme çabaları sürekli gelişim faaliyetleri ile devam etmektedir. Herkesin programlayabildiği, yaratıcılık, paylaşım ve kendi kendine organizasyon yapa bildiği bir ortam haline gelen internetin sosyal açıdan yeni kültürlerin oluşumunu sağladığı tartışmasız bir konudur. Bilgisayar sosyal ağları sayesinde buluşma noktasına ulaşan; isteyen herkes bir arkadaş edinebilir ve resimli mesajlar veya sesli mesajlar göndere bilmektedir. (Üner, 2009).

Bir ülkenin en önemli ihtiyacı eğitimidir. Okul eğitim olgusunun yaşantıya dönüştürüldüğü bir müessesedir. Okulu başka eğitim müesseselerinden ayıran temel ayırım noktası insan hayatında önemli bir yer tutmasıdır. Okul yaşantısı eğitimin yanan bir etik gelişim birimi olarak insan hayatında yer almaktadır.(Açıkalın, 1994, aktaran: Danış, 2009: 1). Bu sebeple araştırmamız ortaokul öğrencileri üzerinde ele alınmıştır. Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar ve internet kullanımında daha aktif olması araştırmamızı bu alana yöneltmiştir. Ayrıca ortaokul dönemi kişilik olgusunun oluşması ve yetkinliklerin farkına varılması açısından önemli bir dönemdir.

Bu çalışma, eğitim kurumlarına ve aileye çocuklarında var olan veya olması muhtemel olan internet bağımlılığı ile mücadelede etkin bir metot oluşturulması amacı ile yazılmıştır. Bu sosyal hedeflemenin haricinde akademik hedef kıstasında araştırmamızın amacı yapılacak olan diğer çalışmalara yol göstermek ve kaynak olmaktır.

1.4. Sayıtlar

1. Seçilen örneklem grubu evreni temsil edecek durumdadır
2. Kullanılan internet bağımlılık ölçeği ölçmede yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5.Sınırlılıklar

1. Örneklem İstanbul ilinde özel dersanelere devam eden 260 ortaokul öğrencisiyle sınırlıdır.
2. Bu araştırmanın sonuçları Kişisel Bilgi Formu ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Araştırma kapsamında önemli bir yere sahip olan kavramların açıklamaları şu şekilde sıralana bilir;

İnternet ; “İnternet birbiriyle tüm dünya üzerine yayılmış bilgisayar ağlarının birleşiminden oluşan devasa bilgisayar ağıdır. İnternet’e bazıları ağların ağı da demektedir. İnternet kelimesi özel isim olduğu için ilk harfi büyük I olarak yazılmalıdır. Çünkü büyük harf yazılırsa birden fazla ağı birleştiren bağlantıları ifade eder”(<http://iibf.erciyes.edu.tr>).

Bağımlılık ; “Madde kullanıcısının beyinde yapısal ve nörokimyasal değişikliklere bağlı olarak istemli madde kullanma davranışının zorlantılı madde kullanımına dönüşmesi biçiminde sonuçlanan bir beyin hastalığıdır”(<http://www2.bayar.edu.tr>)

İnternet Bağımlığı ; “İnternetin aşırı kullanılması isteğinin önüne geçilememesi, internete bağlı olmadan geçirilen zamanın önemini yitirmesi, yoksun kalındığında aşırı sinirlilik hali ve saldırganlık olması ve kişinin iş, sosyal ve ailevi hayatının giderek bozulmasıdır”(Arısoy,2009:1)

II. BÖLÜM: KAVRAMSAL İNCELEME

2.1. İnternet Kavramı Ve Tanımı

İnternet köken olarak İngilizceden gelmektedir. İngilizce de birbirine bağlı ağlar anlamına gelen internet Türkçemizde genel bir tanımla halinde isme dönüşmüştür. İnsanlar kendi emellerini elde etmek için bilgisayar vb. Vasıtalar ile internet sayesinde iletişim kurabilir ve bilgi alışverişinde bulunabilir. Bu sistem insanlar için zamanla birincil bilgi sistemi haline gelmiştir. Bilgisayar ağlarını kullanan dünyadaki birçok kişi TPE/IP protokolleri, veri iletimi ve veri değişimi sistemleri ile hedefledikleri eylemi gerçekleştire bilmektedir (Tel ve Köksalan,2009:262-272).

TCP/IP (Aktarım Denetim Protokolü/İnternet Protokolü ve iletişim Denetim Protokolü), bilgisayar ve veri iletimin güvenliğini sağlar. Kuruluş birimleri arasında bağ kurarak başka bir veri yapan da bu haberleşme tesisleri çok sayıda veri ve iletişim protokolünü bünyesinde barındırır (www.cc.boun.edu.tr). Diğer bir deyişle, TCP/IP iletişim bilgisayardan bilgisayara bağlanan veri protokolleri anlamına gelmektedir (www.po.metu.edu.tr)

Farklı emelleri karşılayan internetin tipik kullanım aktiviteleri aşağıdaki gibi sıralana bilir (inan bana, 2010:11):

- Bilgisayarlar arası ağ iletişimi, elektronik posta, tüm alma/gönderme işlemleri, sohbet, bellekteki bilgilerin karşılıklı değişimi
- Bilgi, makaleler, teknik raporlar, kaynağa sınırsız erişim
- Fiyatsız yazılımlara ulaşma
- Kitap, konferans, duyuru ve kayıt işlemleri,
- Erişim veri bankaları ve Arşivler
- Kütüphanede listesine erişim
- Sanal mağazalara ulaşma
- Yolcular, uçuşlar ve diğer rezervasyonları seyahat, biletleri

- Bankacılık, hisse senedi satın alma ve satış paylaşmak, yemek odası gibi ticari işlemlere katılma.

- Farklı işlemler ve resmi talep
- Uzmanların tüm adreslerine iletişim imkânı,
- Gazeteler/tv haber günlük takibi.

Üç altın kuralı –sahibi yok, herkes kullanabilir ve herkes yeni hizmetler ekleyebilir- interneti önceki tüm iletişim kanallarından farklı kılmaktadır. İnternetin hayatımızı nasıl etkilediği ve kolaylaştırdığı dikkat çekmekle beraber, en çok zaman kazandırarak hayatımızı kolaylaştırmaktadır. Haberleşmeden alışverişe, bilgi almaktan bilgi paylaşmaya kadar her alan internet sayesinde hızlanmıştır (Yalçın,2012)

2.2.İnternet Tarihçesi Ve Gelişimi

1800'lü yıllarda yayınlanan akademik yazınlar internetin teorik çerçevesini oluşturmuştur. Ayrıca Vannevar Bush'un 1945 yılında yayınlamış olduğu "As We May Think" adlı makalede www simgesinden teorik ölçekte bahsettiği görülmüştür. Ayrıca bu çalışma bilgi ve görüntülerin mikro filmler aracılığıyla uzun süreli saklanabileceği bir depolama yönteminden bahsetmiştir(Haseki ve Yaşa, 2010:211-224).

1960 yılında ABD hükümetinin savunma birimi askeri ve bilimsel araştırmaları geliştirmek amacıyla bilgisayar destekli bilgi paylaşımı projesi üzerinde çalışmalar yapmıştır(Cirhinoğlu, Aktaş ve Özkan,2006:163-174). Bu çalışmalar bugünkü manada internetin oluşumunu sağlamıştır.

İnterneti geliştirme çalışmaları soğuk savaş nükleer tehdidi nedeniyle yukarıda belirtilenler gibi büyük değişikliklere uğramıştır. Ve bu çerçevede oluşan geliştirme ülkeler için ayrı büyük bütçelerin harcanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, 1962 yılında ABD içinde Masachusettes Teknoloji Enstitüsü'nden J. Licklider bilgisayarların birbirine bağlanması fikrini ortaya atmıştır. Licklider'in bu önerisi DARPA (Defense Advanced Research Projects Agency) Ve ARPA(Advanced Research Projects Agency) daha ileri boyutlara taşınmış daha sonra ARPANET

(Advanced Research Projects Authority Net) adıyla kullanılmıştır (Cırhinoğlu,Aktaş ve Özkan,2006:163-174) .

ARPANET'in geliştirilmesi aşamasında 1969'da ABD Savunma Bakanlığına bağlı arpa birimi oluşturup savunma ile yukarıda belirtilen amaçların gelişimini sağlamıştır. ARPANET'in gelişimleri ile 1990'ların sonunda, internetin ilk adımları atılmıştır, uzun yıllar boyunca tek bir ağ üzerinden diğer bilgisayar bağlandığında ilk kullanım gerçekleşmiştir. .Daha sonraki dönemlerde National Science Foundation Network bilimsel amaçlı ve Compuserve ticari amaçlı yeni ağlar kullanıma açılmıştır(Kara,2004).

TCP/IP 1973 yılında NCP protokolünde ARPANET yerini aldı. Bu dönemde geliştirilmiştir makineler IP adresi oluşturulmuştur. TCP kullanıcısı büyük iletileri paketlere ayırmak için büyük bir yetenek elde etmiştir. Bu mesajlarla bürünen iletiler alıcıları orijinal TCP paketlerinin avantajları ile karşılamıştır.

ARPANET'te meydana gelen değişimler sonucunda UNIX 1976 yılında bir paket program olan UUCP programını geliştirmiştir. Bu program aracılığıyla iki UNIX bilgisayardan Internet dosya aktarımı gerçekleştirilmiştir. Bu gelişmeler 1979, USENET tartışma grubunun açılmasını sağlamıştır.

Sonuç olarak bugün kullandığımız Internet omurgası 1986 yılında ABD Ulusal Bilim Vakfı'nın yapısına dayalı gelişmelerle meydana gelmiştir. Yüksek bilgi işlem yasası ile de kapasitesini arttıran bu kuruluş yasal Internet'in kullanım alanlarını ortaya çıkarmıştır. Bu gelişmeler ARPANET içinde NSFNET'tin tüm haklarını vermesine neden olmuş bu evrim bugünün internetinin temeli olmuştur.

1990'dan sonra sürekli yenilikçi reaksiyonlar gösteren internetin macera gelişimi aşağıdaki gibi ilerlemiştir (Kenan, 2009);

· (1990) Internet genişlemesi devam etti. 300 000 ev sahibinin internetle tanışması ve 1000 adet tartışma grubunun oluşumu ARPANET'tin sonu olmuştur.

· Modernizasyona giren internet (1991) WAIS (Wide Area Information Server) ile tanışmıştır. Dağınık birçok internet tabanlı arama sistemi için mümkün kılan veri tabanı sunucusu bilgilerini kapsamıştır. İlgililer: bilgiye erişmek için veya izin oluşturmak için bir mekanizmaya sahip olmuştur. Daha büyük boyutları ortaya çıkarmak için bilgilerin açıklanması, E-posta iletileri, metin, eBooks, imge, grafik, ses

dosyaları, veri tabanları vb. özellikler WWW kolay kullanımlı arayüzü ile basitleştirilmiştir.

· Multimedia (1992), İnternet yüzünü değiştirmiştir bu dönemde sörf ve hızlı internet tartışmaları yaşanmıştır.

· Devrim WWW aslına 1993 yılında başladı. Medya ve kurumsal en ciddi İnternet Netscape gelişmeler bu devrimin en önemli basamaklarını oluşturdu.

· (1994) Pazarlama, alışveriş merkezleri ve bankalar internette başlamıştır.

· (1995) internetin sürekli ve hızlı ticarileştirilmesi neticesinde 6.5 milyon ev sahibi ve 100.000 Netscape www sitesi yapıldı. Bu gelişmelerden sonra şirket halka açıldı. Alan adı kayıtları ile 1996'da Microsoft Pazara girişi İnternet gelişiminde yeni bir sayfa açtı.

İnternet evriminin sonraki süreçleri ise aşağıdaki gibi özetlene bilir;

· Microsoft (1996) 8 milyon ev sahibi ve 0.5 milyon site www oluşturmuştur. Amerika Birleşik Devletleri telekomünikasyon şirketleri bu gelişimin alt yapışana destek olmuş neticede 40 milyon kişi internetle tanışmıştır.

· (1997) 19,5 milyon ana bilgisayar, 1 milyon www sitesi ve 71 618 haber akışı ile microsof ve ailesi küresel bilgi köyü haline gelmiştir.

· (1998) e-ticaret, e-ihale, partallar, e-ticaret, teknolojileri büyük ölçüde haline şirketleri etkileyen XML teknolojileri oluşmuştur.

· Erişim İnternet-2 (1999) Bill cepesinde, online bankacılık, MP3 teknolojisi oldu.

· (2000) İnternet büyüme, irtibat geliştirilmiş hız kullanımı ile devam etti ve çok işlevli, televizyon izlerken fyf yer almıştır. 2000'de, insanlar Web 2.0 devrimini birlikte yaşamaya başladılar. Web 1.0, içeren uygulamalar 'www'; Web 2.0, "sosyal web" uygulaması. Sosyal yazılım, Web 2.0 temel bir hareket alanı haline geldi.

Web 1.0 ve Web 2.0 arasındaki en büyük fark Web, insan etkileşimi olmuştur. Modern diyalog ağları sayesinde üyeler arasında iletişim ve sosyalleşme meydana gelmiştir. Benzer kavramlar ve insan etkileşiminin İnternet kullanıcılarının Web 1.0 döneminden farklı web sunucuları tarafından programları ve dosyaları indirmek için kullandıkları bir taban olarak Web 2 'yi tanımlaya biliriz. Web-2 ile sağlanan bu bilgilerin içeriğini yakalamak zaman takibinden daha kısa sürede gerçekteleşmiştir.

Sonuç olarak Web-2 özgür ve demokratik platformların oluşumuna neden olmuş kullanıcıları özgür hapishanelere bağımlı hale getirmiştir.

Bireysel web sayfaları ise tasarım ve teknik bilgi yetersizlikten dolayı genellikle çok kötüydü. İnsanların okumak ve bilgi almak gibi gereksinimlerinin yanında bu elde edilen bilgilerin paylaşılması gerekiyordu. Web bu gereksinimleri pek çok açıdan karşılama potansiyeline sahip bir teknolojiyken bunu yapmakta belki de bir anlamda gecikmişti. Forumlar, bloglar çeşitli ses ve görüntü paylaşım siteleri vb. hepsinin bu kadar büyük ilgi görmesinin nedeni insanların yukarıda bahsedilen bu doğal gereksinimlerini karşılamasına yönelik olmasıdır. Bunun en önemli göstergesi ise insan-insan etkileşimine yaklaşan teknoloji-insan etkileşiminin insanlar tarafından çok büyük ilgi görmesidir.

Web-2 paylaşım ve platformunize edilmiş toplulukların oluşunu sağlamıştır. İnternet kullanıcılarının web sayfalarına aktif olarak katkıda bulunabilmeleri gelecek teknolojilere de ışık tutmuştur. Web 3.0 teknolojisi bunlardan birisidir. Web 3,0 web ekolojisinin arama motorları içinde kullanılmasına yönelik yürütülen çalışmalar, kullanıcıların aradıkları bilgiye daha hızlı ve kolay ulaşabilmesini hedeflenmektedir.

Günümüzde insanlar İnternet çağının temel karakteristiklerinden biri olmuştur. Araştırma alışveriş online gezi, e-posta ve Web'de İnternet ile en popüler etkinliklerin başlaması bu olay için örnek olarak sunula bilir (Li & Zhang, 2002:508-517).

Belman (1999) tipolojik çözümlemesinde internetin insanlara kötülük ettiğini ortaya ortaya çıkarmıştır. (Yak ve kafa, 2012:1 - 16); İnternet kullanımını artırılması online alışveriş eğilimleri ve alışkanlıklarını da arttırır bu nedenle internet ortamında günlük ihtiyaçlarını gideren birey internet yoksunluğunda mahrumiyet yaşar. Alışveriş, İnternetin tetiklediği öğeleri sınırlı ve kalabalık medya aracılığı ile arttırır (Yalçın ve Baş, 2012:1-16).

2.4.Sosyal Medyanın Kullanımı

Sosyal ağ teorisi ağların kullanıcılar arasındaki ilişkilerini temel almaktadır. Sosyal ağlar teorisi ağ kullanıcıları arasındaki ilişkiler üzerinde kurulu olan bir düzeni temsil etmektedir. Bu teoriye göre sosyal ağlar bireylerin kişisel özelliğine göre değer kazanır.

Sosyal ağlar teorisini savunan Metcalfe Yasası, kullanıcıları artırmak mümkün olduğu zaman aynı oranda ağın gelir ve ekonomik değerini artıracığı görüşündedir. Tedarik Kanunu da bu görüşü benimser nitelikte ekonomik değer için istek yâda fikirler yoğunlaşması sonucunda artacağını destekler. Sonuç olarak; erişim üzerine kurulu ağ teorileri kullanıcı sayısında değerlendirmelerde bulunmaktadır diye biliriz.

Sosyal medya teorileri kıstasında sosyal medyanın tüketicilerin beğenisine hitap eden faktörler şunlardır:

1. İletişim
2. Önceki dönemlerdeki arkadaşları bulmak
3. Fotoğraf, müzik ve video paylaşımı
4. Haberlere yorum yapmak
5. Ürün ve hizmetleri ile ilgili yorum yapmak
6. Şirketlerin insan kaynakları ve kampanyalarını izlemek

Kirschner ve Karpinski (2010)'ye göre sosyal ağ sitelerinde yoğunlaşmayı sağlayan faktörler ise şu şekilde gerçekleşmektedir (Seydan,2008:386-402);

- a. Görüntü Paylaşımı
- b. Kültürel etkinlikler ve çevresinde arama
- c. Müzik, kitap, film ve video paylaşımı
- d. Arkadaş sayısını artırmak
- e. Siyasi düşünceleri paylaşmak ve eleştiri hakkını kullanmak
- f. Egoyu ve cinsel dürtüleri karşılamak

Sosyal medya ortamlarının ortaya çıkması tanınmış kişilerle iletişimi kolaylaştırdı. Ünlü kişileri izlemek, siyasi görüşünü sunmak, yaş, din, ilgi alanları ve hobilerin benzerinde kişilerle tanışmak ağ sitelerinin sınıflandırma ölçütleri ile kullanıcıların inisiyatifindedir. Bu özellik grup davranışını etkileyen faktörler arasında önemli bir konumdadır.

İletişim wiki ve Bloglar ile en aktif çağındadır, Flickr ve Youtube paylaşım siteleri ve sosyal ağ siteleri, Facebook ve LinkedIn gibi sosyal medya araçları insanların hayatında önemli değişimlere neden olmuştur. Sadece insanları izlemek ve dinlemek ötesinde bir konuma sahip olan sitelerin yarattığı bağımlılıktan kurtulmak da bu değişimle zorlaşmıştır. Büyük bir kitleye medya siteleri sosyal grubu emelleri erişebileceğiniz olanaklar sunan Sosyal ağlar arasında bu bileşenler faaliyetlerinin asıl kökünü oluşturmaktadır. İnternet bağımlılık konusunda yapılmış araştırmalarda bağımlılığın asıl tetikleyicisinin sosyal medya siteleri olduğu konusunda fikir birliğine varmış durumdadır.

2.5.Türkiye’de İnternetin Gelişimi

Türkiye’ye ilk internet bağlantısı çalışmaları 1991 yılında TUBİTAK ve ODTÜ tarafından oluşturulan TR-NET proje grubu ile başlamıştır. TR-NET kamu, üniversite, özel ve diğer sektörlerin yanı sıra evlerinden internete bağlanmak isteyen kullanıcılara da imkân sunabilen bir yapılanmadır. Bu kısaltma Türkiye’nin kısaltması olan TR ve ağı ifade eden NET kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşmuştur. Türkiye’ye ilk internet bağlantısı 1993 yılı Nisan ayında ODTÜ- Washington arasında gerçekleşmiştir. (Öztoprak, 2001:46)

İnternet tüm Türkiye’de öncelikle akademik ortamlarda yaygınlaşmaya başlamıştır ve ilk olarak Ege Üniversitesi (1994), Bilkent Üniversitesi (1995), Boğaziçi Üniversitesi (1996), İstanbul Teknik Üniversitesi (1996) bağlantıları gerçekleştirilmiştir. 1996 yılı Ağustos ayında Turnet çalışmaya başlamıştır. 1997 yılında, akademik kuruluşların internet bağlantısını sağlayan ULAKNET çalışmaya başlamış ve üniversiteler nispeten hızlı bir omurga yapısıyla birbirine bağlanmış ve internet kullanılabilir hale gelmiştir. 1999 yılında, ticari ağ yapısında büyük değişiklikler olmuş ve TURNET’in yerini TTnet adında yeni bir oluşum almıştır. 2000’lerin başında, ticari kullanıcılar TTnet üzerinden, akademik kuruluşlar ve ilgili birimler ile Ulaknet üzerinden internet erişimine sahip olmaya başlamıştır. Ayrıca bu iki ağ arasında yüksek hızlı bağlantı mevcuttur (Arısoy, 2009: 57)

Türkiye’de, internet kullanımı ve internet daha hızlı sağlamak için alınması gereken resmi hizmet farkındadır. Vatandaşları teşvik etmek için internet kullanımı promosyon e-dönüşüm projesinde yer alan 2003 yıl projeleri bu amaçla

oluşturulmuştur. Şimdi ise uygulanması gereken projeler için acil eylem planları Türkiye'de İnternet ile ilgili konulara odaklanmıştır. İnternet gelişim faaliyetleri kısaltasında üniversiteler ve akademisyenlerin yoğun çabaları ve psikologların bağımlılık uyarıları aynı gelişim ve büyüme sürmektedir (Akgul, 2007; akt. İnan, 2010: 17).

İnternetin günlük yaşamda birçok alanda yer alması, artık internete karşı zorunlu bir ihtiyaç duyulmasına sebep olmuştur. Örneğin günlük yaşamı kolaylaştıran fatura ödemeleri, alışveriş, sınav başvuruları, ders kayıtları gibi işlemler çok rahat bir şekilde internet ortamında yapılabilmektedir (Günüç, 2009:8). Toplumun bilgisayar ve internete karşı olumlu tutumu, bağımlılık tehlikesinin göz ardı edilmesine sebep olmaktadır (Yıldız ve Bölükbaş, 2005:46).

Barak ve King (2000:517), internetin pozitif ve negatif olmak üzere iki yüzünün olduğunu söylemektedirler. Bir yüzü sağlık, eğitim, ticaret ve eğlence gibi birçok alanda insanlara kolaylık sağlayan yönünü gösterirken, diğer yüzü ise büyük risklere maruz kalınabilecek ortama sahip olmasıdır. Bu ortamlardan kasıt cinsel içeriklerin sıkça yer aldığı internet ortamıdır. Doruk (2007:13), pornografik içerikli materyallerin ve şiddet içerikli öğelerin çocukların duygusal gelişimini olumsuz yönde etkilediğini vurgulamıştır. Işık (2007:48), cinsel içerikli ortamların yanı sıra sohbet, borsa, etkileşimli oyunlar gibi internet üzerindeki uygulamaların da bağımlılık nesnelere bünyelerinde barındırdığı ve bu sebeple negatif yönde disiplinler arası bir soruna işaret ettiğini vurgulamaktadır.

Türkiye'nin de aralarında bulunduğu Avustralya, Birleşik Arap Emirlikleri, Eritre, Fransa, Güney Kore, Malezya, Mısır, Rusya, Sri Lanka, Tayland ve Tunus ise "Gözlem Altındaki Ülkeler" arasında bulunmaktadır. Avustralya, çocuk pornosunu engellemeye çalışan hükümetin zorunlu filtre uygulaması getirme çabaları nedeniyle, Fransa korsan program indirenlerin internet bağlantılarının kesilmesini öngören yasa nedeniyle bu listede yer almaktadır. Türkiye'de birçok siteye erişimin engellenmesi, blog yazarları ve internet gazetecileri hakkında davalar açılması ve yürürlüğe giren filtreli internet uygulamasının "örtülü sansür" olması nedeniyle "Gözlem Altındaki Ülkeler" arasında yer almaktadır. (<http://www.bbc.co.uk>)

Günümüzde internetle ilgili girişimler ağırlıklı olarak e-ticaret ve benzeri konularda gelişmektedir. Ancak Facebook, twitter gibi sosyal ağlardaki Türklerin kullanıcı sayısının fazla olması birçok dijital ve reklam ajanslarının kurulmasını da beraberinde getirmiştir. Pek çok alanda olduğu gibi, internet teknolojisinin de planlı ve plansız kullanıldığı görülmektedir. Bu yönüyle internetin yanlış kullanımı olarak ifade edilen internet bağımlılığı kavramı ortaya çıkmıştır (Çakır; Horzum; Ayas, 2013: 5).

2.6. Bağımlılık

Bağımlılık terimi alkol, sigara, esrar, kokain gibi kimyasal madde kullanımını akla getirmektedir. Bağımlılıkla ilgili tanımlar incelendiğinde ‘yabancı maddelerin vücuda alınması’nın ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle son yıllarda insanların yemek yeme, para harcama, alışveriş yapma, cep telefonu ve bilgisayar kullanımı gibi daha birçok konudaki alışkanlıklarında ve davranışlarında gözle görülebilir değişiklikler olmuştur. Bağımlılığın tek boyutlu bir kavram olmaktan çıktığı günümüzde bağımlılık tanımını yapmak oldukça zordur (Kalkan ve Kaygusuz, 2013 : .3).

Bağımlılık, anlam olarak geniş bir yelpazeye sahiptir. Öncelikle bağımlılığın sözcük anlamı; bireyin kendi seçimi doğrultusunda bir nesne ile aralarında süreklilik ve aynılık özelliği taşıyan çok yönlü ilişki olarak belirtilmektedir. Genel anlamda bağımlılık ise başka bir irade yönetiminin altına girme durumu ya da bir nesne, kişi veya varlığa karşı duyulan engellenemez bir istek olarak tanımlanmaktadır (DDK, 2014:806). Young ve arkadaşları (2011:6), ise bağımlılığı, bireyin fiziksel, sosyal, ruhsal, zihinsel ve finansal sağlığı üzerinde yıkıcı sonuçları olduğu halde belirli bir aktivite ya da madde kullanımına ilişkin “alışkanlığa bağlı dürtü” olarak tanımlamıştır

Bağımlılığın özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

- Bağımlılık kişilerin; ruhsal durumunu değiştirir ve geçici de olsa daha farklı hissetmesini sağlar.
- Kullanım dozu noktasında gözlemlenen artış, yoksunluk belirtileri, kullanmaya devam etmek için devamlı istek hali vb. belirtiler bağımlılık araçları olarak belirtilebilir. Bağımlılığın devamlılığı halinde hem belirtilerin etkisi hem de bağımlılık düzeyi artacaktır.

- Bağımlılık, bir maddenin organik bir hastalığın belirtilerini ortadan kaldırma amacını gütmeyen, tekrarlanan dozlarla ve artan miktarlarda alınması sonucu ortaya çıkan önüne geçilmez bir arzu ve istektir,
- Bağımlılığın kesilmesi halinde bir takım ruhsal ve bedensel rahatsızlıklar ortaya çıkar.
- Bırakma isteğine rağmen kişinin kullanım noktasının sürekli artması bağımlılıkta ulaşılan en üst seviye arasında yer almaktadır. Bağımlılık yapan unsurdan ayrılmak istemek bu noktada zorlaşmaktadır. Çeşitli çabalar dâhilinde görülen yoksunluk belirtileri veya öge kullanımını devam etmek için algıların yoğunlaşması bağımlılığın artık tedavi noktasında olduğu komplikasyonların örneğidir.

2.6.1. Madde Bağımlılığı

Bireyin madde kullanımı sonucunda ortaya çıkacak olan zihinsel, davranışsal ve psikolojik semptomları bilmesine rağmen o maddeyi kullanmaya devam etmesini madde bağımlılığının en temel özelliği olarak göstermektedir. Ayrıca tolerans (kullanılan maddeyi artan dozlarda kullanma eğilimi), yoksunluk ve kompulsif madde alımı davranışıyla sonuçlanan ve tekrarlanan madde kullanım şekli de madde bağımlılığının özelliklerindedir. Madde bağımlılığında, bağımlılığın oluşumu ve ortaya çıkışıyla ilgili kısıtlı bilgilerin olmasıyla beraber maddenin hedef organının beyin olduğu bilinmektedir. Fakat beyinde hangi bölgelerin ve merkezlerin ne derecede etkilendiği hakkında net bir sonuca ulaşamamıştır (Uzay, 2009:35).

Bağımlılık yapıcı maddelerin ortak özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür(www.saglikkurumu.com/bagimlilik/4035-bagimlilik-yapan-maddele).

- Madde alımı ile bireyde keyif alma, davranış, düşünce ve duygu durumunda değişme yapar; bağımlı olan birey normal yaşantısal fonksiyonlarını kendisini soyutlar. Bu soyutlama halinde birey normal yaşantısının süre bilmesi için gerekli olan davranışlardan dahi bağımlılık unsuru sebebiyle vaz geçebilir.

- Bağımlılık yapıcı maddeler her ne kadar farklı özellikte olsalar da tümünün insan beyni üzerinde merkezi sinir sistemi işlevlerinden duygu, düşünce, tutum ve davranışlar üzerinde etkileri hemen hemen aynıdır.

- Alan kişi kısa sürede gerçeklerden kopar; kullanıcı tarafından alımı ile başlayan süreçte maddeler ilk kullanımı ile ortaya çıkan rahatlama, yatışma, keyif alma, sarhoşluk, uyarılma, hayal dünyasına dalma, hoşnutluk ve bunun gibi birçok belirtiler nedeni ile kişi dış dünya yerine bu sahte hayal dünyasına tercih etmeye başlayabilir. Bu durum kişinin gerçeklerden kopmasına yol açar.

- Kişi karşı koyulması çok zor bir istek ile madde arama davranışı içine girer; bu madde kullanımı ile elde edilen sahte iyilik halini tekrar tekrar elde etme isteği o maddenin daha sık kullanılma isteğini doğuracağı için kişi karşı koymakta zorlandığı bir istekle o maddeyi arama davranışı içine girer.

2.6.2. İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığı, dönemler üzerinden farklı adlarla tarif edilebilir. Örneğin, "patolojik internet kullanım ", 'aşırı internet kullanımı ', ' tespit edilmesi zor internet bağımlılığı. " İnternet son derece karmaşık teknolojik araç kimlik ve bağımlılığı ayırıcı tanı yapmak için çok zorluk yaratmaktadır. Bu yüzden normal internet sınırları ve patolojik klinisyenler açısından internet bağımlılığının resmini çizmek ve tarifini yapmak zordur. Rasgelele genel bazda yapılan sınıflandırmaların anlaşması daha sistemi değildir ve kendisi sağlanan bir tanım eksikliği ile internet bağımlılığı konusunda daha fazla çalışılması gerekmektedir. Gençlik bozulmuş gibi anlamsal olmayan ölçütler kümesi olarak adlandırılan internet bağımlılığı etkisine aldığı yaş gruplarına zararlı tutumlarını aşlamaya devam etmektedir. (Öztürk, Odabaşoğlu, Eraslan, Genç ve Kalyoncu, 2007, s. 38)

İnternet bağımlılığı hastalık olarak bireyde madde bağımlılığı kadar savaşı arzusu uyandırmamaktadır. Normal bir birey örneğin bir sigara bağımlılığında kendisi ve ailesinin ikazları ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu ikazlar ile irade zaafiyeti olmayan bireyler madde bağımlılığından vaz geçebilmektedir. Ama internet bağımlılığı gözle saptana bilen fiziksel ve somut göstergeleri olmadığı için çevrenin ve kişinin iç tepsinin gerçekleşme zaman aralığı artmaktadır. Bir çok durumda internet bağımlılığın en etkin olduğu anda tespit edilmektedir. Bu aşamada hastaların kabul etmeme davranışını sergilemesi tedavi ve başarılı tetkik unsurlarını etkilemektedir.

Hammersley (1995) yaptığı çalışmalar sonrası internet'in neden bazı insanlar için pekiştirici olduğuna dair aşağıdaki nedenleri belirtmiştir:

- İlgi alanları olarak benzer olan kişilerin birbirleriyle haberleşmelerini sağlar.
- Birbiriyle hiç karşılaşma imkânı olmayan kişilere temas kurma imkânı sağlar.
- İletişim maliyeti düşüktür.
- İnternet kullanımının gizemli bir yönü de vardır. Birçok insan bu gizemli yönü pekiştirici bulmaktadır.
- İnsanlar eğlendirici oyun yazılımlarını kendi bilgisayarlarına indirebilirler (download).
- Kullanıcılar arkadaşlarıyla minimum düzeyde zaman ve para harcayarak iletişimlerini devam ettirebilirler.
- İnternet, kullanıcılara kendine güven duygusunu destekleyici statü ve modernlik duygusu sağlar.

Teknolojik bağımlılıklar bilgisayar televizyon gibi etmenlerin etkisiyle pasif bir bağımlılık şeklinde olabilir. Oyunlar etkin bir bağımlılık şeklinde olabilir ve uygulama ikazcı ve bağımlılık davranışının sergilenmesini tetikleyebilir (Griffiths, 1996). Teknolojilere bağımlı olan kişiler genellikle ortak özellikleri itibari ile oyun oynamayı sevmektedirler. Bu nedenle zihin bağımlılığı fiziksel ve psikolojik bağımlılık, meşguliyet ana bileşenleri davranışsal bağımlılık madde bağımlılığında gözlemlenen etkiler bu bağımlılık türünde de komplike biçimde ortaya çıkmaktadır. Teknolojik bağımlılık karşısında insanlar kendisini çaresiz hissetmeler de bağımlılıklarının onlara haz verdiği bilinen bir gerçekliktir. İnternet vb. Araçların yoğun olarak kullanıldığı çağımızda normal yaşantıyı birbirine bağlanmış ağlara soyutlayan birey madde bağımlılığına benzer özellikleri sergilemektedir. (Arısoy, 2009: 58).

Örneğin, internet bağımlısı yeme , içme , kitap okuma, normal arkadaşlarla somut sohbetler yapma gibi davranışlardan vaz geçmekte ve kendisini oyun ve sosyal ağlara haşsetmektedir. Bu hapis halinde birey internetle bütün ihtiyaçlarını

karşılacağına inanmakta ve başka kişi veya maddelere ihtiyaç duymamaktadır. İnternet bağımlılığı bu manada sizofrenik bozukluklarla benzer faaliyetlerin ve tutumların karşılanmasını sağlamaktadır. Çünkü şizofrenik bireylerde olmayan olay ve kişileri gerçekmişçesine yaşamaktadır. İnternet bağımlılığında internet güvenliğinin yoğun bir şekilde sorgulandığı çağımızda gerçek olmama ihtimali yüksek olan insanlara gerçekmişçesine inanmaktadır.

Young (1996:238-239) kişide problemlili internet kullanımını, bir başka deyişle internet bağımlılığını tanımlayabilen kriterleri aşağıdaki sorularla ifade etmektedir:

- Zihniniz sürekli internet ile meşgul oluyor mu (internetteki bir önceki veya bir sonraki aktivitenizi düşünüyor musunuz)?
- Daha mutlu olmak için interneti zamanla daha uzun süre kullanma ihtiyacı duyuyor musunuz?
- Sürekli, internet kullanımını azaltmayı, kontrol etmeyi veya durdurmayı deneyip başarısız oldunuz mu?
- İnternet kullanımını azaltmayı veya durdurmayı denediğinizde huzursuzluk, sinirlilik, depresyon gibi duygular yaşadınız mı?
- İnternette genel olarak düşündüğünüzden daha uzun süre mi kalıyor musunuz?
- İnternet yüzünden önemli bir ilişkinizi, işinizi, eğitim veya kariyer fırsatınızı kaybetme tehlikesi yaşadınız mı?
- Aile üyelerinize, terapistinize veya yakınlarınızdan birine, internette kalma sürenizle ilgili yalan söylediğiniz oluyor mu?
- İnterneti problemlerinizi veya bazı rahatsız edici duygularınızdan (mutsuzluk, suçluluk, kaygı, depresyon gibi) kaçmak için bir araç olarak görüyor musunuz?

Young (1996), yukarıdaki kriterlerden beş ya da daha fazlasına “Evet” cevabını verenleri “İnternet Bağımlısı”; kalanları ise “Normal İnternet Kullanıcıları” olarak sınıflandırmıştır.

Cengizhan (2005), İnternet uzmanları bağımlılık davranışları teşhis etmek sergilenmesi gereken davranışları şu şekilde sıralamaktadır;

- İnternette sebepsizce gün, saat bilinci olmaksızın bağlanmak ve bundan haz almak.

- herkese Adres e-posta, Facebook, Twitter, Skype kullanıcı adı veya sohbet odası, vb iş adını dağıtmak

- internet dışındaki faaliyetlerde ilgi kaybı yaşamak

- sosyal aktiviteleri azaltmak

- Spor aktivitelerini azaltmak

- İş verimliliğini düşürmek

- Sürekli uyku ve yorgunluk,

- sürekli olarak alışverişlerin, İnternet yoluyla karşılanması

- aile üyeleri yerine sosyal ortamlarda vakit geçirmekten hoşlanmak.

- Diğer işletmeler ve bireyler yaşamdan zevk almamak online hayat düşüncesini benimsemek.

- Eşler arasındaki çakışmaları nedeniyle bilgisayar kullanımı ve teslimiyet.

Goldberg (1997) uygunsuz internet kullanımını, aşağıdaki kriterlerden 12 aylık bir dönem içinde herhangi bir zaman içinde ortaya çıkan 3 veya daha fazla kriterin karşılanması ve klinik olarak belirgin bir bozulma yaratması olarak tanımlamıştır.

1. Tolerans gelişimi ve akreditasyonları aşağıda verilmiştir ;

- Haz ve keyif dürtülerinin karşılanması amacıyla internetten karşılık aranması

- İnternet kullanımının süreklilik kazanması ve rutin hayat olarak yaşantısal bölümde yer alması

2. Uzun süreli ve devamsızlık yapmadan internet kullanımı alışkanlığının edinilmesi aşağıdaki bozukluklara neden olabilir;

- Psikomotor ajitasyon
 - Hayatın normalizasyonundan bulantı isteği duyma
 - İnternette geçirilmeyen vakitlerde internetteki akreditasyonları merak etme
 - Fantezi ve hayalleri internet önceliğinde kurma ve gerçekleştirme isteği duyma
 - İnternet kullanılmayan zamanlarda bile internet kullanıyormuş çasına davranışlar sergileme
3. İnternet için ayrılan süre kıstasını sürekli aşma ve ayrılamama hissi duyma
 4. İnternet kullanımını bırakamama
 5. İnternet için harcanılan zamanı sürekli arttırma
 6. İnternet haricindeki aktiviteleri boş ve gereksiz bulma
 7. İnternet kullanımını önemli gelişmelere aldırış etmeden sürdürme. Örneğin, aile kavgası esnasında dahi oyun oynayıp çevresindekilere duyarsız olma

Farklı türde anlatılan iki bağımlılık da dâhil olmak üzere madde kullanımı ve bağımlılığı fiziksel bağımlılık davranışları üzerinde çalışmalar. Davranışsal bağımlılık türünü de hoşgörü veya madde yoksun hissi göstermek için kapı arasında fiziksel bağımlılık iken davranış bağımlılık hastalığı için bazı etkinlikler noktası arama içerdiğini göstermektedir. Sigara-kimyasal bağımlılık ve davranış alışkanlığı olduğunu, ancak sigara, fiziksel bir gereksinim etkinleştirilirse madde gibi fiziksel bağımlılık, ortaya çıkan bir durum oluşturur. Araştırmacılar göre bir hastalık DSM IV dâhil davranışsal sorunlar, internet bağımlılığında açık bir oluşum sergilemeye bilir. Yukarıda bahsedilen İnternet kullanımı sırasında oluşan etkiler de bu nedenle madde bağımlılığı ölçütlerinden farklılaşmaktadır. Bu durumlarda oluşan bozukluklar dürtü kontrol grubunda değerlendirilir. İnternet bağımlılığı, bir kimyasal etki boyutu içermez bu nedenle tanımlanmış ölçekledi patolojik bir bozukluk olarak yer alır. Bu bozukluğu tespit etmek çok zordur. Yani bu bağımlılığı değerlendirmek için oluşturulan genel eğilim, patolojik kumar bağımlılığı yönünü de içine alan yapılan çalışmalarda yer almaktadır. İnternet kullanım aşırı düzeyde olan bireyler diğer kişilerle kurulan sosyal faaliyetleri, sosyal ilişkiler için hayal kırıklıkları daha açık

olarak bilinen etkisi gözlemlenilecek derecelerde (Öztürk v. D, 2007:36-41).

Sonuç olarak; İnternet kullanıcılarının tıpkı ilaç, alkol ya da kumar gibi diğer bağımlılıklara benzeyen davranışları internet kullanımı için de göstermeye başladığına ilişkin bulgular ortaya koymaktadırlar.

İnternet bağımlılığı ilk olarak Young (1996) tarafından ortaya atılmış bir kavramdır. Bağımlılık ile ilgili olarak 2000'li yıllara kadar internet bağımlılığının, bağımlılık olup olmadığı tartışılmakta iken artık günümüzde böyle bir bağımlılığın varlığı kabul edilmekte hatta tedavisi üzerinde durulmaktadır Günümüzde bu iletişim aracının kullanımı inanılmaz bir hızla artmıştır. İnternetin gelişmesi insan yaşamını olumlu yönlerde etkilemekle birlikte, internet bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir

Bu olumsuzluklar; işyeri performansının düşmesi, uyku bozukluğu, internetsiz bir hayatın çok sıkıcı ve anlamsız olması gibi bir düşünceyle kendini gösteren yoğun ilgi ve istek kaybı, hatta internetin aşırı kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan kas ve iskelet sistemi problemleri ile belirli video oyunlarına bağlı epileptik nöbetler gibi sağlık sorunlarıdır.

İnternet bağımlılığı dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızla yaygınlaşan ve bağımlılıkla ilgili psikiyatristlerin sıklıkla karşılaşmaya başladıkları ruhsal bir sorundur. İnternet üzerinden oynanan oyunlar ve bilgisayar başında geçirilen keyif verici anların, aynı psikoaktif maddelere benzer nörobiyolojik mekanizmaları kullanarak bağımlılık yaptığı öne sürülmektedir.

2.7. İnternet Bağımlılığının Gelişimi

İnternet bağımlılığı kavramı ilk olarak 1995 yılında psikiyatrist Ivan Goldberg'in DSM-IV'ün karmaşıklığını ve katılığını göstermek amacıyla burada yer alan bazı bağımlılık kriterlerini "İnternet Bağımlılığı Bozukluğu" olarak uyarlayıp meslektaşlarına bunu elektronik posta olarak yollamasıyla ortaya çıkmıştır. Goldberg bunu ilk olarak şaka amaçlı yapmış olsa da meslektaşlarından gelen geri dönütlerin bu bağımlılığa uygun belirtiler gösterdiklerini ve meslektaşlarının kendisinden bu konuda

yardım beklemediklerini öğrenmesiyle İnternet Bağımlılık Destek Grubu'nu kurarak bu konuda çalışmalarına başlamıştır (Ekici, 2002:228).

“Internet Addiction” kavramını ilk zamanlar Goldberg ve Young kullanmışsalar da daha sonraki çalışmalarında “Pathological Internet Use” kullanımını tercih etmişlerdir. Bunun nedeni ise “Pathological Internet Use” kavramının “Internet Addiction” kavramından daha klinik bir kavram olmasıdır. Bunun yanı sıra “Problematic Internet Use” kavramı da “Pathological Internet Use” kavramı gibi diğer araştırmacılar tarafından kullanılmaya başlanmıştır (Günüç, 2009:18)

Bu kavramlar “İnternet Bağımlılığı Rahatsızlığı (Internet Addiction Disorder)”(Goldberg, 1995), “Patolojik İnternet Kullanımı (Pathological Internet Use)” (Young, 1996a; Young, 1997; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Gönül, 2002; Bayraktar ve Gün, 2006), “Aşırı İnternet Kullanımı (Excessive Internet Use)” (Hardie ve Tee, 2007), “Kompulsif İnternet Kullanımı (Compulsive Internet Use)” (Greenfield, 1999), “Problemlı İnternet Kullanımı (Problematic Internet Use)” (Caplan, 2002; Shapira ve diğer., 2003; Özcan ve Buzlu 2005; Köroğlu ve diğer., 2006; Aboujaoude ve diğer., 2006; Ceyhan ve diğer., 2007; Yellowlees ve Marks, 2007), “Düzenlenmemiş İnternet Kullanımı (Unregulated Internet Usage)”, “İnternet Bağlılığı (Internet Dependency)” (Scherer ve Bost, 1997), “İnternet veya Net Deliliği (Internetomania Or Netomania)” (Shapira ve diğer., 2003), “İnternet Bağlılığı Davranışı (Internet Dependence Behaviour)” (Hall ve Parsons, 2001), “Yanlış İnternet Kullanımı (Internet Misuse)” (Case ve Young, 2001),” Spesifik ve Genelleştirilmiş Patolojik İnternet Kullanımı (Specific and Generalized Pathological Internet Use)” (Davis, 2001), “Uyumsuz İnternet Kullanımı (Maladaptive Internet Use)” (Beard ve Wolf, 2001), “Onlinekolizm (OnLineakolizm) (Young, 1998), “İnternet Kötü Kullanımı (Internet Abuse)” (Griffiths, 2003; Young ve Case, 2004)’dır (Şahin, 2011: 26).

Üçkardeş (2010)’e göre, internet bağımlılığı henüz daha yeni tanımlanmış bir problemdir ve klinisyenlerin gözden kaçırabildiği bir sorundur. İnternet bağımlılığı yüzünden problem yasayan kişilerin son günlerde psikiyatri kliniklerine sıkça başvurduklarını ifade etmiştir. İnternet bağımlılığı, insan makine etkileşimi içerisinde dünyayı çepeçevre saran bir sorundur. Daha net bir ifadeyle İnternet bağımlılığı, genel olarak birey tarafından aşırı İnternet kullanma isteğine karşı konulamaması, İnternet’e

bağlı olmadan geçirilen vaktin önemini yitirmesi, İnternet'e bağlı olunmadığı zamanlarda gereğinden fazla gerginlik ve saldırganlık göstermesi ve kişinin hayatının iş, sosyal ve aile yönünden tahrip olmasıdır (Young, 1996; akt. Toraman, 2013: 5)

Bayraktar, yapmış olduğu çalışmada, internet'in ergen gelişimindeki rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan 12-17 yaş arası okula devam eden 686 ergenle çalışılmıştır. Bu çalışmada Young'ın geliştirdiği ve geçerlilik, güvenilirlik çalışması araştırma dâhilinde yapılan "İnternet Bağımlılık Ölçeği", Kovacs tarafından 1980'de geliştirilmiş ve geçerlilik-güvenirlik çalışması Öy tarafından 1990'da yapılmış "Çocuklar için Depresyon Ölçeği" ve Sears tarafından 1961'de geliştirilen ve Uluğtekin tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Saldırganlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda internet'in çoğunlukla erkek ergenler ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki kişiler tarafından kullanıldığı bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzey arttıkça internet kullanımı da artmaktadır (Bayraktar, 2001: 61).

İnternette geçirilen zaman internet bağımlılığı açısından önemli bir kriter olmakla birlikte internetin kullanım amacı da bağımlılık açısından son derece önemlidir. İnternet. Çevrimiçi sosyal etkileşimler amacıyla kullanıldığında bağımlılık etkisi artmaktadır. Bağımlı olan ve olmayanların internet kullanımlarını inceleyen bir çalışmada, bağımlı olmayan kullanıcıların zamanını çoğunu e-postalarını kontrol ederek veya web sayfalarında sörf yaparak harcadıkları; bağımlı kullanıcıların ise internetteki zamanının çoğunu kişiler arası iletişim uygulamalarına harcadığı belirlenmiştir (Young, 1997, akt. Siyez; Baş, 2013: 53)

Yukarıda anlatılarla İnternete bağımlılığı kolaylaştıran nesnelere şu şekilde sıralaya bliriz;

1. Çevrimiçi Seks (Pornografi) İnternet bağımlılık nesnelere en kolay ulaşılabilir olduğu ve en sık kullanılan nesnesi olarak bilinmektedir (Sevindik, 2011:15). İnternet pornografisi özellikle web siteleri, dosya paylaşım programları ve forumlar gibi internet aracılığıyla yaygınlaştırılan bir tür olmakla beraber 1980'li yıllardan itibaren internette yer alarak, 1981'de ise internetin genel kullanıma açılması ve "www" nun ortaya çıkışıyla adını tam anlamıyla duyurmuştur (Cömert, 2007:20).

2. Çevrimiçi Oyunlar Çevrimiçi oyunların herkese açık olması, bu tür sitelere üyeliğin kolayca sağlanabilmesi ve ücretsiz olması internet bağımlılığı açısından risk faktörü oluşturmaktadır (Gönül, 2002:107).

3. Çevrimiçi Kumar Bireyin istediği kişiyle her türlü kumarı internet üzerinden oynayabilmesini ifade etmektedir. Bu kumar türünün bazı ülkelerde teşviki sağlanırken bazı ülkelerde yasaklanmış olması bile bireyin internette kredi kartı aracılığıyla farklı ülkelerin kumar sitelerinden aktivitesine devam edebilmesini sağlamaktadır (Gönül, 2002:107).

4. Çevrimiçi Borsa Bireylerin konuyla ilgili internetin sunmuş olduğu sınırsız bilgi yoluyla borsa hakkında saatlerce araştırma yapıp farklı insanlarla fikir alışverişinde bulunup gün içerisinde defalarca borsa alışverişi yapmasıyla gerçekleşen durumdur (Gönül, 2002:107).

5. Çevrimiçi Alışveriş Son yıllarda daha çok yaygınlaşan ve özellikle ticari şehirlerin daha az yoğunluklu olduğu bölgelerde görülen bu bağımlılık nesnesinde insanlar internet üzerinden satın alma işlemi yapabildikleri gibi aynı zamanda satış işlemlerini de gerçekleştirebilmektedirler (Gönül, 2002:107).

6. Çevrimiçi Sohbet Daha çok içedönük ve özgüven eksikliği olan insanların tercih ettiği sanal sohbetlerde birey kendisini diğer insanlara beğendirme ve kabullendirme çabası içerisine girmektedir. Bunun sonucunda yaptıkları bu aktivite hayat tarzlarına dönüşüp kalıcı hale gelebilmektedir (Doruk, 2007:17-18)

İnternet bağımlılık konusundaki araştırmalar, toplumsal kriz dönemlerini dikkatle incelemiştir. Yüzyılın en büyük terörist hareketi olarak tarihe geçen 11 Eylül saldırıları araştırmacıların incelediği dönemlerin başında gelmektedir. Yapılan araştırmalar (Cohen vd, 2002; Lowrey, 2004; Kim vd., 2004)

11 Eylül saldırıları sonrasında insanların medya ilişkilerinde önemli değişikliklerin olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmalar televizyonun öncelikli kitle iletişim aracı olma misyonunu devam ettirdiğini ancak internetin de önemli sayılabilecek derecede bu ilişkilerde yerini aldığını göstermektedir. Kim ve arkadaşları (2004) Eylül terörist saldırıları sonrasında, yüksek kalitede internet bağlantısına sahip bireylerin, internet bağlantılarını yoğunlaştırdığını ve bağlantılarını mevcut tüm iletişim kaynaklarına genişletirken; düşük kalitede internet bağlantısına sahip

bireylerin bağlantılarını azalttığını ve geleneksel kitle medyasıyla görece bağımlı ilişkilerini güçlendirerek iletişim alanlarını daralttıklarını bulmuştur (Tai ve Sun, 2005: 9).

Bu durum insanların internete yönelmelerini etkileyen kısıtlayıcı unsurların (internet kullanımının tamamen yaygınlaşmaması, düşük hız, bağlantı sorunları) bulunduğunu bu kısıtların aşılması ile farklı sonuçların ortaya çıkabileceğinin de göstergesidir. 2003 SARS krizi sırasında Çinli internet kullanıcıları arasındaki medya bağımlılığı ve internet bağımlılık ilişkilerini inceleyen Tai ve Sun (2005: 10) ise daha çok toplumsal sistem bazında olaya yaklaşmıştır.

Oldukça sıkı kontrol edilen sosyo-politik bir çevrede genel bir kriz zamanında, hayati bilgilerin mevcut medyada hazır olmadığı durumlarda, internetin izleyici-medya-devlet ilişkilerini nasıl etkilediğini sorgulayan araştırmacılar önemli sonuçlar elde etmişlerdir. Kriz ve hastalıkla ilgili olarak mevcut resmi kanallardan sağlıklı bilgi edinemeyen Çin halkı; SMS, telefon, arkadaş gibi kişilerarası iletişim biçimleriyle birlikte en çok internete yönelmişlerdir. İnternet özellikle de bireylerin kendi iletişim kanallarını yaratmaları için bir destek aracı olurken, bilgi hedeflerinin resmi medya kanalları aracılığıyla elde edilemeyeceğini düşünen insanlar; internet sohbet odaları ve forum sitelerinde yaratılan platformlarda bilgi üretimi ve yayılımında etkili olmuşlardır. Bu platformlarda bazıları resmi iddiaları çürütmek için kendi tanıklık hikâyelerini paylaşıyorlar, bazıları da Çin Hükümeti'nin olayı inkâr ve örtbas etme girişimlerine son vermesi yönünde uluslararası baskı arayışı içerisine girmişler ve sonuçta resmi kontrol parametrelerinin dışında bir izleyici-medya ilişkisi gelişmiş ve aynı zamanda medya kanallarında değişime yol açmıştır (Tai ve Sun, 2005: 30).

2.8. İnternet Bağımlılığını Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar

İnternet bağımlılığı açıklayan kuramları şu şekilde sınıflandıra biliriz;

Bilişsel Davranışçı Model: Bu modelin temel varsayımı problemlili internet kullanımının uygun olmayan davranışlara eşlik eden işlevsel olmayan bilişlerin ana kaynağı olduğudur. Modele göre anormal biliş ve düşünceler, buna uygun davranışlar ve bu durumun pekişmesi sonucunda kişide internet bağımlılığı gelişmektedir. Kişinin kendisini ve dünyayı olumsuz algılaması, düşük benlik değeri şeklindeki olumsuz

bilişler davranışlardan önce başlamaktadır. Kişinin kendisi ile ilgili bilişleri arasında “Ben yalnızca internette iyiyim.”, “Çevrimdışıyken değersiz biriyim ama internetteyken değerli birisiyim.”, “Çevrimdışı olduğumda başarısızım.” gibi düşünceler yer almaktadır. Bu bilişleri geliştiren kişiler olumsuz duygularıyla baş edebilmek için internet kullanmaktadır. Olumsuz bilişsel şemalar internette şekillenir ve yeni uyumsuz bilişsel şemalar gelişir, bunlar da problem çözme, harekete geçme şeklindeki tepkileri engellemektedirler (Davis, 2001:187-195).

Davis (2001)’e göre İnternet bağımlısı olan birey genellikle çarpıtılmış bilişlere sahiptir. Çarpıtılmış bilişler kişinin kendisiyle ve dış dünyayla ilgili görüşleri olabilmektedir. Kendisiyle ilgili bilişsel çarpıtmalar; kendisinden şüphe etmek, düşük öz-yeterlik ve kendisine dair olumsuz değerlendirmesidir. Birey interneti daha olumlu tepkiler almak için kullanır. Dış dünyayla ilgili bilişsel çarpıtmalar, belirli olayları genellemeyi içerir. Birey “İnternet bana saygı duyulan tek yer.”, “İnternet benim tek arkadaşım.”, “İnternet dışında insanlar bana kötü davranıyor.” diye düşünebilir. Bu düşünce biçimlerinin, bireyin İnternet bağımlılığını artıran bilişsel bozukluklar olduğu savunulmaktadır. Bu bilişsel bozukluklar, kişi internetle ilgili bir uyarana karşı karşılaşmaz istem dışı Uzak Nedenler Yakın Nedenler Durumsal belirleyiciler İnternet (stres) Yanlış bilişsel yapılanma (Maladaptive Cognitions) Özgül patolojik internet kullanımı PİK davranış örüntüsü Depresyon, bipolar bozukluk, sosyal anksiyete veya madde bağımlılığı (yatkınlık) Sosyal izolasyon ve/ veya sosyal destek yokluğu Genel patolojik internet kullanımı bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Bilişsel bozukluklar hem özel hem de genel patolojik internet kullanımı için geçerlidir

Dünyayla ilgili bilişsel çarpıtmalar belirli olayların genellemesidir. Diğer bir deyişle, birey “İnternet bana saygı duyulan tek yer.”, “Sanal ortam dışında beni hiç kimse sevmiyor.”, “İnternet benim tek arkadaşım.”, “İnternet dışında insanlar bana kötü davranıyorlar.” diye düşünebilir. Buradaki gibi ya hep ya hiç düşünme tarzı şeklindeki bilişsel çarpıtmalar bireyin internet bağımlılığının kötüye gitmesine neden olmaktadır (Kalkan ve Kaygusuz, 2013 :131).

Sosyal Etkileşim Modeli: Caplan, Davis’in modelini temel alarak yeni bir model oluşturmuştur. Kişilik problemi olan veya psikiyatrik rahatsızlığı olan kişilerin internet bağımlılığına daha yatkın olduğunu ifade etmiştir. Caplan’ın teorisine göre; depresyon, sosyal izolasyon gibi problemleri olan kişiler, sosyal yaşamda kendilerini

ifade edemediklerini düşünürler ve yüz yüze olmayan bir iletişimde kendilerini daha rahat hissederler. Bu kişilerin sosyal iletişim açısından olumsuz bilişleri vardır ve sanal iletişimi daha az tehdit edici olarak gördüklerinden yüz yüze iletişim kurmaktan kaçınırlar. Kendilerini sanal ortamda daha rahat hissettikleri için de interneti aşırı kullanırlar ve sonrasında internet bağımlılığı ortaya çıkar (Caplan, 2002:553-575).

Harry Stuck Sullivan ve Kişiler Arası İlişkiler Kuramı: Sullivan'a (1953) göre kişilik; "insan yaşamını yineleyen kişiler arası durumların kalıcı örüntüleri"dir. Kişiliğin varsayımsal bir kavram olduğunu ve kişiler arası ilişki durumları dışında incelenemeyeceğini sürekli olarak vurgulayan Sullivan, kişiliğin ancak insan bir ya da daha fazla kişiyle ilişki durumundayken ortaya çıkabileceğini belirtmiştir (Akt. İnanc ve Yerlikaya, 2008 : 136).

Liu ve Kao (2007) da, internet bağımlılığını Harry Stuck Sullivan'ın kişilerarası kuramı doğrultusunda açıklamaya çalışmışlardır. Bu çalışmada Sullivan'ın kişilerarası kuramına dayanılarak olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin, olumlu kişilerarası ilişkilerle bağlantılı olduğu ve bunun da sosyal kaygının ortaya çıkmasını engellediği öne sürülmüştür. Ayrıca ebeveyn-çocuk ilişkisinin ve kişilerarası ilişkilerin internet bağımlılığı ile negatif yönde, sosyal kaygının ise internet bağımlılığı ile pozitif yönde ilişkili olduğu hipotezi sınanmıştır. Araştırmanın sonuçları hipotezi doğrulamış ve kişilerarası ilişkilerin, ebeveyn-çocuk ilişkisinin ve sosyal kaygının, internet bağımlılığını yordadığı belirlenmiştir. Özetle, araştırma sonuçları sosyal kaygısı yüksek olan ve akran ilişkilerinde problem yaşayan katılımcıların internete daha fazla bağımlılık geliştirdiğini göstermiştir.

Kandell'in Modeli: Kandell (1998) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada ergenlerin çeşitli sebeplerle internete bağımlılık geliştireceklerini ileri sürmüştür. Bu sebepler ergenlerin psikolojik ve gelişimsel özellikleri, internete erişim kolaylığı ve internet kullanımından beklentileri de dâhil olmak üzere, internet bağımlılığının artmasına katkı sağlayan durumlardır. Öğrencilerin gelişimsel görevlerini tamamlamakta sıkıntı yaşadıklarında, kişiler arası ilişkilerinde sorun olduğunda, stres, depresyon ve diğer psikolojik rahatsızlıklarla birlikte akademik alanda güçlük yaşadıklarında bu sorunlardan kaçmak için internete yönelebileceğini ileri sürmüştür. Kültürel Dokular Modeli: İnternet bağımlılığının internetin bulunduğu yerlerde gelişebileceği durumu dikkate alınarak gerçekleştirmiş bir modeldir. İnternet

bağımlılığının internete erişim kapasitelerinin sınırlı olduğu az gelişmiş ülkelerde daha az görüleceğini; ABD, Güney Kore ve Çin gibi internet kullanımının fazla olduğu yerlerde ise daha fazla görülebileceğini ileri sürmüşlerdir (Black & Shaw, 2008:345-353).

Grohol'un Üç Aşamalı Modeli: Grohol (1999), internet bağımlılığı için hem yeni hem de var olan internet kullanıcılarına üç aşamalı ilerleme önermiştir. Birinci aşamada, internet üzerindeki yeni program veya yeni teknolojiyle “büyülenmiş” kullanıcı vardır. Bu yeni aktivite karşısında büyülenmişlik veya saplantı, ikinci aşamaya kadar teknolojinin gereğinden fazla kullanılmasıyla sonuçlanır. İkinci aşamada, çevrimiçi kullanıcı, internetteki yeni teknoloji karşısında hayal kırıklığına uğramış veya çok sıkılmıştır ve teknolojiyi gereğinden fazla kullanmamak için ondan uzaklaşır. Bu uzaklaşma üçüncü aşamaya kadar devam eder. Üçüncü aşamada kullanıcı dengeyi bulur ve teknolojiyi “normal” seviyede kullanmaya başlar (Akt. DiNicola, 2004, s. 41).

Suler'in Problemlili İnternet Kullanımına Sekiz Faktörü: Suler (1999:385-394) sekiz faktör incelenerek sağlıklı ve problemlili internet kullanımı arasında ayırım yapılabileceğini söylemiştir. Ona göre bir kişinin internete duyduğu tutku, sağlıklı, patolojik olarak bağımlı ya da ikisinin arasında olabilir. Kişinin internetle ilişkisinin doğasını anlamak için sekiz faktör incelenebilir:

1. Çevrimiçi faaliyet sayesinde erişilen ihtiyaçların sayısı ve çeşitleri: İhtiyaçlar, fizyolojik, içsel, kişilerarası ve manevi olabilir.

2. Yoksunluğunun altında yatan derece: Hayal kırıklığının, reddedilmenin ve ihmalin altında yatan ihtiyaç çoğaldıkça, kişinin herhangi bir yerde bu ihtiyaçlarını yerine getirme eğilimi yoğunlaşır.

3. İnternet faaliyetinin türü: İnternet kullanımı çeşitli yönüyle ön plana çıkar. Bazı aktiviteler sosyallik içermeyen oyunlar, edebiyat siteleri, grafik yazılım programları ve bilgi toplama servisleri şeklinde olabilir. Bazı aktiviteler ise kişilerarası oyunlar ve rekabet etrafında tasarlanmıştır, diğerleri tamamen sosyal içeriklidir. İnternet faaliyetlerinin farklı farklı ihtiyaçları nasıl etkilediği büyük ölçüde değişebilir.

4. İnternetin, kişinin yaşamındaki işleyişine etkisi: Sağlık ve hijyen, iş başarısı, akranlarla, arkadaşlarla ve aileyle tatmin edici ilişkiler internetin amacına uygun kullanımını artırabilir.

5. Kişisel sıkıntılı duygular: Depresyon, engellenme, hayal kırıklığı, yabancılaşma, suçluluk ve öfke duyguları artan patolojik internet kullanımının uyarıcı işaretleri olabilir.

6. İhtiyaçların farkında olma: Kişi internet üzerindeki becerilerini kavradıkça kompulsif internet kullanımına yol açan bilinçsiz kullanıcı olarak güçlerini kaybetmeye başlarlar.

7. Deneyim ve katılım aşaması: Yeni kullanıcılar internetin sunduğu etkileyici fırsatlar ile büyünebilir. "Bağımlılık evresi" er ya da geç internetin ilgi çekiciliğini kaybetmesiyle azalmaya başlar ve kişi kendi iç dünyasının ihtiyaçlarına yönelir.

8. Gerçek yaşam ve sanal yaşam arasında denge ve bütünleşme: İdeal koşullar altında, çevrimiçi faaliyetlerin ve benzer aktivitelerin bağımlılık derecesi çevrimdışı faaliyetler, arkadaşlar ve aileye yönelik bağımlılık olarak dengelenir. Patolojik internet kullanımında ise genellikle kişinin tamamen öznel hayatından izole olduğu ve hatta "gerçek" dünyada algılanan saldırılara karşı korunduğunu düşündüğü bir sanal hayatla sonuçlanır.

2.9.İnternet Bağımlılığı Tedavisi

İnternet bağımlılığının tedavisinde asıl problem internet bağımlılığının tek başına bir psikiyatrik bozukluk olarak görülmemesi, buna sebep olarak da bu rahatsızlığı olan bireylerin büyük çoğunluğunun farklı psikiyatrik bozuklukları da bünyelerinde barındırmalarıdır (Shapira vd., 2000'den akt. Gönül, 2002:109).

İnternet\bilgisayar bağımlılığı tedavisinin diğer bağımlılıkların tedavisi gibi profesyonel yardım, ilaç tedavisi, yüz yüze terapi ve kendi kendine tedavi yöntemleri dahilinde aşağıda açıklanan yöntemler de internet\bilgisayar bağımlılığı tedavisinde önemli bir yere sahiptir (Tarhan ve Nurmedov, 2011:80).

- Bilgisayarlı Eğitim Modülleri: Bu adımda hastalara ve ailelere eğitim sağlayan siteler aracılığıyla çevrimiçi toplantılar ve tartışma grupları düzenlenir. Fakat bu adımda internetten yararlanıldığı için tedaviye bağımlılık ihtimaline karşı dikkatli olmak gerekmektedir (Tarhan ve Nurmedov, 2011:80).

- İlaç Tedavisi: Bu bağımlılık türünde ilaca ilişkin herhangi bir değerlendirmenin söz konusu olmamasıyla birlikte bağımlılığının depresyonla ilişkilendirildiği de görülmektedir. Buna sebep olarak internet bağımlılarının %30'unun olumsuz duygulardan uzaklaşabilmek adına interneti tercih ettikleri ve bu tür bir bağımlılık geliştirdikleri savunulmaktadır. Bunun yanı sıra internette geçirilen uzun vakitlerin bir sonucu olarak görülen uyku bozukluğunu giderebilmek adına antipsikotikler kullanılmaktadır (Tarhan ve Nurmedov, 2011:80-81).

- Bireysel Psikoterapi: Öncelikle bireyi internete bağlayan nedenler listelenir. Bireylerin sanal ve gerçek kimliklerinin olması psikoterapi sürecini zorlayabilmektedir. Diğer bağımlılık tedavilerinde uygulanan bilişsel ve davranışsal yaklaşımlar bu bağımlılık türünde de etkili bir yol olarak gösterilmektedir (Tarhan ve Nurmedov, 2011:81).

- Grup Psikoterapisi: Bu teknikte bireylerin olabildiğince internetten uzak tutularak gerçek yaşamla ilişki kurmaları sağlanır. “Kendi Kendine Yardım” grupları da oluşturulmaktadır (Tarhan ve Nurmedov, 2011:81).

2.10.Yapılan Araştırmalar

Konuyla ilgili olarak yurt içinde birbirine benzer sonuçların çıktığı araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmalar aşağıda özet şeklinde verilmiştir.

Özden (2009:66)'ne göre , “Ülkemiz, özellikle genç nüfusun yüksekliği, yeni gelişen bir ülke olması, internet kullanımının giderek yaygınlaşması, işsizlik ve internet kafelerin kontrolsüzce çoğalması nedeniyle bu yeni tanımlanan bozukluk için uygun bir zemin oluşturmaktadır. Türkiye’de internet bağımlılığı problemi daha ziyade bu teknolojiye daha hakim olan gençlerde ve çocuklarda daha fazla görülmektedir ve artık aileler çocuklarının internet kullanımının yol açtığı sorunlar

nedeniyle bu bozukluğun tedavisini yapabilecek merkezlerin arayışına girmeye başlamıştır”

Batıgün ve Hasta (2010:217)’nin "İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme." Adlı çalışmasında 105’i kadın ve 106’sı erkek olmak üzere 213 kişi ile gerçekleştirilen çalışmada “Sosyal ilişkilerinde engeller yaşayan bireyler, kişisel ilişkilerini yeniden oluşturmak ve sürdürmek için sıklıkla internete başvurmakta ve interneti yüz-yüze iletişimin yerine koymaktadır. Bu bireyler, kişilerarası ilişki gereksinmelerini gidermek ve alternatif sosyal kanallar oluşturmak için internet bağımlılığı geliştiriyor olabilir. Birçok insan gerçek yaşamlarında bulamadıkları kişilerarası ilişkilerin sağladığı doyumu, internetten elde etmeye çalışmaktadır. Günlük yaşamda kendini doğru, gerçek bir biçimde belirtemeyen bireyler, internet ortamında anlamlı ilişkiler kurma çabası içine girmektedir”.

Daha önceki bölümlerimizde de değindiğimiz gibi internet bağımlılığı kişilere öğrencilik dönemlerinde entegre olmaktadır. Bu sebeple eğitim alanında önemli bir rol model olması gerek öğretmenlerin internet bağımlılığı konusunda etkin bir bilgiye sahip olması gerekmektedir. Karaman ve Kurtoğlu bu amaç doğrualında öğretmen adaylarının internet bağımlılığı hakkındaki görüşlerini sorgulamış ve şu sonuçlara ulaşmıştır. “Öğretmen adaylarının internet bağımlılığı hakkında birtakım bilgilerinin olduğu fakat tam olarak internet bağımlılığını bilmediklerini söyleyebiliriz. Bilgisayarı ve internet bağlantısı olmayan öğretmen adaylarının ilk başvurdukları yerlerin internet kafeler olduğunu söyleyebiliriz. Öğretmen adaylarının interneti kullanım sıklıklarının cinsiyete göre farklılaştığını, erkek öğretmen adaylarının kız öğretmen adaylarından daha fazla zamanlarını internete ayırdıklarını söyleyebiliriz. İnterneti kullanım amaçlarının öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre çok fazla farklılaşmadığını sadece erkek öğretmen adaylarının kızlardan daha fazla oyun oynamak amaçlı interneti kullandıklarını, kız öğretmen adaylarının ise ödev yapmak amaçlı interneti erkek öğretmen adaylarından daha fazla kullandıklarını söyleyebiliriz. Öğretmen adaylarına göre, bir gün içinde bütün vaktini bilgisayar başında internette geçiren insanlar, oyun oynamak için oyun sitelerini kullananlar, sohbet etmek ve yeni arkadaşlar bulmak için arkadaş sitelerini kullananlar, arkadaşları ile konuşmak yerine internetten bulduğu arkadaşları ile sohbet ederek normal hayattan, sosyal hayattan uzaklaşanlar; fatura ödeme, bankacılık işlemleri, rezervasyonlarını internet üzerinden yaptırmak gibi bütün

işlerini internet üzerinden yapmak, msn ve facebookta boş yere zaman harcayanlar, gerekli gereksiz bütün sitelere girip zaman öldürenler, sürekli alışveriş sitelerini takip ederek alışverişlerini internet üzerinde yapanlar, sinemaya gitme yerine filmleri internette indirenler, gazete almak yerine internette okuyanlar, yapması gereken işleri bırakıp da bütün zamanını internete bağlı olarak geçirenler öğretmen adaylarına göre internet bağımlısı olan kişilerdir. Araştırmadan elde edilen başka bir sonuca göre ise erkek öğretmen adaylarının kız öğretmen adaylarına göre daha fazla internet bağımlısı olduğunu söyleyebiliriz”(Karaman ve Kurtoğlu, 2009:649).

Gökçearslan ve Günbakar (2012:21)'in ise "Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı." Çalışmasında yer alan “öğrencilerin % 2,33'ü internet bağımlısı, % 4,65'i risk grubunda internet bağımlısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin % 80,23'ü ise bağımlı değildir. İnternet bağımlısı olan ve risk grubunda bulunan toplam % 7' lik oran lise düzeyinde eğitim gören ve düzenli olarak örgün eğitim kurumuna devam eden bireyler için oldukça yüksek bir düzeydir. Çalışma grubu öğrencilerinin lise son sınıf öğrencileri olduğu, büyük bir çoğunluğunun okul dışı zamanlarda dershaneye gittiği ve üniversite sınavına hazırlandıkları göz önünde bulundurulduğunda, internet ortamında bu kadar çok zaman geçirme eğiliminde olmaları, ayrıca bu oranda internet bağımlısı olmaları dikkat çekici bir durumdur”.

III. BÖLÜM: YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma genel tarama modeline dayalı ilişkisel tarama ile gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. İlişkisel tarama modelinin korelasyon türü ve karşılaştırma türü olmak üzere iki türü vardır: Korelasyon türü araştırma modellerinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği ve var olan değişimin nasıl olduğu incelenirken, karşılaştırma türünde, en az iki değişken arasında bağımsız değişkene göre gruplar oluşturularak bağımlı değişkene göre gruplar arasında fark olup olmadığı incelenir (Karasar, 1995: 81-82).

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni İstanbul ili Gaziosmanpaşa ve Üsküdar ilçelerindeki özel dershanelerde 2014-2015 döneminde eğitim alan öğrencilerinden oluşmaktadır.

Örneklem ise bu dershanelerden tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 6, 7 ve 8. sınıflarında eğitim alan 130 kız, 130 erkek toplam 260 öğrenciden oluşmaktadır.

Bu çerçevede anket soruları İstanbul ili Gaziosmanpaşa ve Üsküdar ilçelerinde dershaneden tesadüfi olarak belirlenen 260 öğrenciye uygulanmıştır.

3.3.Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamada iki veri toplama aracı kullanıldı.

1.Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda; “katılımcıların sınıf düzeyi, cinsiyet, internet kullanım durumları, internet kullanım süreleri, interneti kullandıkları yerler ile 35 internet kullanım amaçlarını belirlemek

için “Bireysel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Bunların yanı sıra internette en çok oynadıkları oyunlar ve internette en çok kullandıkları site türleri hakkında bilgiler de içeren toplam 9 adet soru yöneltilmiştir”(Döner,2011,34-35).

2. İnternet Bağımlılık Ölçeği: “Patolojik internet kullanımını belirlemek için Young (1998) tarafından geliştirilen ve Bayraktar (2001) tarafından Türkçe’ye uyarlaması yapılan İnternet Bağımlılık Ölçeği kullanılmıştır. KimberleyYoung (1998) tarafından, DSM-IV’ün "Psikoaktif Madde Bağımlılığı" ölçütlerinden uyarlanarak 20 soruluk bir “İnternet Bağımlılık Ölçeği" oluşturulmuştur. Altılı likert tarzı bir ölçek olan İnternet Bağımlılık Ölçeğinden katılımcıdan "Hiçbir zaman", "Nadiren", " Arada sırada", "Çoğunlukla", "Çok sık" ve "Devamlı" seçeneklerinden birini işaretlemesi istenmektedir. Bu seçeneklere sırasıyla 0, 1, 2, 3, 4 ve 5 puan verilmektedir. 80 ve üzeri puan alanlar "Patolojik İnternet Kullanıcısı" olarak tanımlanmaktadır. 50-79 arası puan alanlar "Sınırlı Semptom Gösterenler", 50 puan ve altı alanlar "Semptom Göstermeyenler" olarak tanımlanmıştır. Bayraktar (2001) tarafından araştırma amaçları çerçevesinde İngilizce'denTürkçe'ye çevrilen ölçek, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim dalındaki beş öğretim görevlisi tarafından incelenmiş ve sorular anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde 12-17 yaş grubu ergenlerin anlayabileceği şekilde uyarlanmıştır. Çeviri testin standardize edilmiş Alpha değeri açısından güvenilirliği. 91, Spearman-Brown değeri açısından da .87 olduğu sonuçlanmıştır”(Döner,2011,34-35).

3.4.Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel teknikleri (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.

Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasında istatistiki fark olup olmadığını belirlemek için t-testi, ikiden fazla grup olması durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında Tek yönlü (Oneway) Anova testi kullanılmıştır.

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi Pearson korelasyon, etki ise regresyon analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

1. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 1 İnternet bağımlılık düzeylerinin cinsiyete göre sonuçları

Faktör	N	x	t	sd	p
Erkek	130	32,269	2,172	20,985	,031
Kadın	130	26,744	2,172	19,942	,031
Toplam	260				

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet bağımlılığı puanlarının ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t-testi analizi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($p < ,031$). Erkek öğrencilerinin internet bağımlılık puanları ($\bar{x} = 32,269$), kız öğrencilerin internet bağımlılık puanlarından ($\bar{x} = 26,744$) yüksek bulunmuştur.

2. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 2 İnternet bağımlılık düzeylerinin sınıf düzeyine göre sonuçları

ANOVA								
Sınıf	N	X	sd		df	ms	ss	p
6	96	24,48	16,33	G.Arası	2	3296,71	6593,42	,000
7	60	27,00	21,83	G.İçi	257	402,72	103095,26	
8	104	35,57	22,01					
TOPLAM	260	29,52	20,62		260			

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet bağımlılığı puanlarının ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Tablo 2.1 İnternet bağımlılık düzeylerinin sınıf düzeyine göre Post-Hoc Test sonuçları

Post -Hoc Tests				
Sınıf	Sınıf	X	F	p
8	6	11,08	8,19	,001
	7	8,57		,033

Analiz sonuçları 8, 7 ve 6. sınıflar arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. (F=8,19 p=0,001) sınıflar arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan scheffe testinin sonuçlarına göre 8.sınıf öğrencilerinin internet bağımlılık puanları ($\bar{x}=35,57$), 7.sınıf ($\bar{x}=27,00$) ve 6.sınıf ($\bar{x}=24,48$) öğrencilerinin internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur.

3. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri internet kullanım yerlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 3 İnternet bağımlılık düzeylerinin kullanım yerlerine göre sonuçları

ANOVA								
Kullanım Yeri	N	X	sd		df	ms	ss	p
Evde	237	28,66	19,58	G.Arası	2	6439,79	12879,57	,000
İnternet kafede	5	12,17	12,49	G.İçi	257	378,16	96809,10	
Hem evde, hem internet kafede	18	52,00	21,21					
TOPLAM	260	29,52	20,62					

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet bağımlılığı puanlarının ortalamalarının internet kullanım yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.1 İnternet bağımlılık düzeylerinin kullanım yerlerine göre Post-Hoc Test sonuçları

Post -Hoc Tests				
Kullanım Yeri	Kullanım Yeri	X	F	p
Hem evde, hem internet kafede	Evde	23,34	17,03	,000
	İnternet kafede	39,83		,000

Analiz sonuçları internet kullanım yere göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. (F=17,03 p=0,000) internet kullanım yerleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan scheffe testinin sonuçlarına göre hem evde hem de internet kafede internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılık puanları ($\bar{x}=52,00$), evde ($\bar{x}=28,66$) ve internet kafede ($\bar{x}=12,170$) internet kullanan öğrencilerden internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur.

4. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri haftalık kullanım günlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 4 İnternet bağımlılık düzeylerinin haftalık kullanım günlerine göre sonuçları

ANOVA								
Haftalık Kullanım	N	X	sd		df	ms	ss	p
1 veya 3	74	21,75	19,04	G.Arası	2	3856,22	7712,44	.000
4 veya 6	52	27,37	15,97	G.İçi	257	398,35	101976,23	
7 gün	134	34,34	21,67					
TOPLAM	260	29,52	20,62					

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet bağımlılığı puanlarının ortalamalarının haftalık internet kullanım değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Tablo 4.1 İnternet bağımlılık düzeylerinin haftalık kullanım günlerine göre Post-Hoc Test sonuçları

Post -Hoc Tests				
Haftalık Kullanım	Haftalık Kullanım	X	F	p
7 gün	1 veya 3	12,60	9,68	.000
	4 veya 6	6,97		.106

Analiz sonuçları haftalık internet kullanım değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. (F=9,68 p=0,000 p=0,106) haftalık kullanım günleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan scheffe testinin sonuçlarına göre haftada 7 gün internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılık puanları ($\bar{x}=34,34$), haftada 4 veya 6 gün ($\bar{x}=27,37$) ve 1 veya 3 gün ($\bar{x}=21,75$) internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur.

5. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin kullanım yıllarına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 5 İnternet bağımlılık düzeylerinin kullanım yıllarına göre sonuçları

ANOVA								
Kullanım Yılı	N	X	sd		df	ms	ss	p
1 yıldan az	16	19,24	16,58	G.Arası	2	1914,49	9572,45	.000
1-2 yıl	33	24,67	19,19	G.İçi	257	395,72	100116,22	
3-4 yıl	63	25,72	21,08					
5-6 yıl	66	30,14	18,79					
7-8 yıl	37	31,44	17,82					
9 yıldan fazla	45	40,75	23,08					
TOPLAM	260	29,52	20,62					

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet bağımlılığı puanlarının ortalamalarının internet kullanım yıllarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Tablo 5.1 İnternet bağımlılık düzeylerinin kullanım yıllarına göre Post-Hoc Test sonuçları

Post -Hoc Tests				
Kullanım Yılı	Kullanım Yılı	X	F	p
9 yıldan fazla	1 yıldan az	21,51	4,84	.001
	1-2 yıl	16,08		.007
	3-4 yıl	15,03		.002
	5-6 yıl	10,61		.072
	7-8 yıl	9,31		.300

Analiz sonuçları internet kullanım yıllarına göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. (F=4,83 p=0,001 p=0,007 p=0,002 p=0,072 p=0,300) kullanım yılları arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan scheffe testinin sonuçlarına göre 9 yıl ve daha fazla zamandır internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılık puanları ($\bar{x}=40,75$), 7-8 yıl ($\bar{x}=31,44$), 5-6 yıl ($\bar{x}=30,14$), 3-4 yıl ($\bar{x}=25,72$), 1-2 yıl ($\bar{x}=24,67$) ve 1 yıldan az ($\bar{x}=19,24$) internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur.

6.a. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin müzik dinleme amaçlı kullanım sıklıklarına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 6 İnternet bağımlılık düzeylerinin müzik dinleme amaçlı kullanım sıklıklarına göre sonuçları

ANOVA								
Müzik Amaçlı Kullanımı	N	X	sd	df	ms	ss	p	
Her zaman	64	37,61	24,25	G.Arası	4	3090,15	12360,61	.000
Çoğunlukla	70	32,83	18,76	G.İçi	255	383,18	97328,07	
Ara sıra	78	26,65	17,96					
Çok seyrek	40	20,37	16,83					
Hiçbir zaman	8	8,38	7,35					
TOPLAM	260	29,52	20,62					

Araştırmaya katılan öğrencilerin müzik dinleme amaçlı internet kullanımlarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Tablo 6.1 İnternet bağımlılık düzeylerinin müzik dinleme amaçlı kullanım sıklıklarına göre Post-Hoc Test sonuçları

Post -Hoc Tests				
Müzik Amaçlı Kullanımı	Müzik Amaçlı Kullanımı	X	F	p
Her zaman	Çoğunlukla	4,78	8,06	.739
	Ara sıra	10,96		.027
	Çok seyrek	17,24		.001
	Hiçbir zaman	29,23		.004

Analiz sonuçları müzik dinleme amaçlı internet kullanımların göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. (F=8,06) müzik amaçlı internet kullanım sıklıkları arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan scheffe testinin sonuçlarına göre her zaman müzik dinleme amaçlı internet kullanım puanları ($\bar{x}=37,61$), çoğunlukla ($\bar{x}=32,83$), ara sıra ($\bar{x}=26,65$), çok seyrek ($\bar{x}=20,37$) ve hiçbir zaman ($\bar{x}=8,38$) öğrencilerinin müzik dinleme amaçlı internet kullanım puanlarından yüksek bulunmuştur.

6.b. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin ödev yapma amaçlı kullanım sıklıklarına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 7 İnternet bağımlılık düzeylerinin ödev yapma amaçlı kullanım sıklıklarına göre sonuçları

ANOVA								
Ödev Amaçlı Kullanımı	N	X	sd		df	ms	ss	p
Her zaman	59	24,03	21,11	G.Arası	4	3633,34	14533,36	.000
Çoğunlukla	119	26,20	18,81	G.İçi	255	374,63	95155,31	
Ara sıra	54	32,85	16,67					
Çok seyrek	22	45,14	17,21					
Hiçbir zaman	6	59,83	37,81					
TOPLAM	260	29,52	20,62					

Araştırmaya katılan öğrencilerin ödev amaçlı internet kullanım puanlarının ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır

Tablo 7.1 İnternet bağımlılık düzeylerinin ödev yapma amaçlı kullanım sıklıklarına göre Post-Hoc Test sonuçları

Post -Hoc Tests				
Ödev Amaçlı Kullanımı	Ödev Amaçlı Kullanımı	X	F	p
Hiçbir zaman	Her zaman	35,80	9,70	.001
	Çoğunlukla	33,63		.002
	Ara sıra	26,98		.035
	Çok seyrek	14,70		.607

Analiz sonuçları ödev amaçlı internet kullanımının göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. (F=9,70) ödev amaçlı internet kullanım sıklıkları

arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan scheffe testinin sonuçlarına göre hiçbir zaman ödev amaçlı internet kullanım puanları ($\bar{x}=59,83$), her zaman ($\bar{x}=24,03$), çoğunlukla ($\bar{x}=26,20$), ara sıra ($\bar{x}=32,85$) ve çok seyrek ($\bar{x}=45,14$) öğrencilerinin ödev amaçlı internet kullanım puanlarından yüksek bulunmuştur.

6.c. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin oyun amaçlı kullanım sıklıklarına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 8 İnternet bağımlılık düzeylerinin oyun amaçlı kullanım sıklıklarına göre sonuçları

ANOVA								
Oyun Amaçlı Kullanımı	N	X	sd		df	ms	ss	p
Her zaman	43	43,60	23,56	G.Arası	4	3449,25	13796,98	.000
Çoğunlukla	58	31,33	16,66	G.İçi	255	377,53	95891,69	
Ara sıra	67	25,13	17,13					
Çok seyrek	57	29,31	21,50					
Hiçbir zaman	38	19,26	18,93					
TOPLAM	260	29,52	20,62					

Araştırmaya katılan öğrencilerin oyun amaçlı internet kullanım puanlarının ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Tablo 8.1 İnternet bağımlılık düzeylerinin oyun amaçlı kullanım sıklıklarına göre Post-Hoc Test sonuçları

Post -Hoc Tests				
Oyun Amaçlı Kullanımı	Oyun Amaçlı Kullanımı	X	F	p
Her zaman	Çoğunlukla	12,26	9,14	.050
	Ara sıra	18,46		.000
	Çok seyrek	14,29		.013
	Hiçbir zaman	24,33		.000

Analiz sonuçları oyun amaçlı internet kullanımların göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. (F=9,14) oyun amaçlı internet kullanım sıklıkları arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan scheffe testinin sonuçlarına göre her zaman ödev amaçlı internet kullanım puanları ($\bar{x}=43,60$), çoğunlukla ($\bar{x}=31,33$), çok seyrek ($\bar{x}=29,31$), ara sıra ($\bar{x}=25,13$) ve hiçbir zaman ($\bar{x}=19,26$) öğrencilerinin oyun amaçlı internet kullanım puanlarından yüksek bulunmuştur.

6.d. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin araştırma amaçlı kullanım sıklıklarına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 9 İnternet bağımlılık düzeylerinin araştırma amaçlı kullanım sıklıklarına göre sonuçları

ANOVA								
Araştırma Amaçlı Kullanımı	N	X	sd	df	ms	ss	p	
Her zaman	39	23,89	19,85	G.Arası	4	4201,85	16807,40	.000
Çoğunlukla	90	25,84	19,26	G.İçi	255	365,67	92881,27	
Ara sıra	76	28,99	17,67					
Çok seyrek	45	34,45	17,80					
Hiçbir zaman	10	66,00	29,81					
TOPLAM	260	29,52	20,62					

Araştırmaya katılan öğrencilerin araştırma amaçlı internet kullanım puanlarının ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 9.1 İnternet bağımlılık düzeylerinin araştırma amaçlı kullanım sıklıklarına göre Post-Hoc Test sonuçları

Post -Hoc Tests				
Araştırma Amaçlı Kullanımı	Araştırma Amaçlı Kullanımı	X	F	p
Hiçbir zaman	Her zaman	42,11	11,49	.000
	Çoğunlukla	40,16		.000
	Ara sıra	37,01		.000
	Çok seyrek	31,55		.000

Analiz sonuçları araştırma amaçlı internet kullanımların göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. (F=11,49) araştırma amaçlı internet kullanım sıklıkları arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan scheffe testinin sonuçlarına göre hiçbir zaman araştırma amaçlı internet kullanım puanları (\bar{x} =66,00), çok seyrek (\bar{x} =34,45), ara sıra (\bar{x} =28,99), çoğunlukla (\bar{x} =25,84) ve her zaman (\bar{x} =23,89) öğrencilerinin araştırma amaçlı internet kullanım puanlarından yüksek bulunmuştur.

6.e. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin film izleme amaçlı kullanım sıklıklarına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 10 İnternet bağımlılık düzeylerinin film izleme amaçlı kullanım sıklıklarına göre sonuçları

ANOVA								
Film izleme Amaçlı Kullanımı	N	X	sd		df	ms	ss	p
Her zaman	43	41,98	23,87	G.Arası	4	2240,60	8962,40	.000
Çoğunlukla	71	29,68	20,44	G.İçi	255	396,56	100726,27	
Ara sıra	81	27,24	17,16					
Çok seyrek	40	23,00	16,00					
Hiçbir zaman	25	25,88	24,92					
TOPLAM	260	29,52	20,62					

Araştırmaya katılan öğrencilerin film amaçlı internet kullanım puanlarının ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Tablo 10.1 İnternet bağımlılık düzeylerinin film izleme amaçlı kullanım sıklıklarına göre Post-Hoc Test sonuçları

Post -Hoc Tests				
Film izleme Amaçlı Kullanımı	Film izleme Amaçlı Kullanımı	X	F	p
Her zaman	Çoğunlukla	12,30	5,65	.042
	Ara sıra	14,73		.005
	Çok seyrek	18,98		.001
	Hiçbir zaman	16,10		.043

Analiz sonuçları film izleme amaçlı internet kullanımların göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. (F=5,65) film izleme amaçlı internet kullanım sıklıkları arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan scheffe testinin sonuçlarına göre her zaman film izleme amaçlı internet kullanım puanları ($\bar{x}=41,98$), çoğunlukla ($\bar{x}=29,68$), ara sıra ($\bar{x}=27,24$), hiçbir zaman ($\bar{x}=25,88$) ve çok seyrek ($\bar{x}=23,00$) öğrencilerinin film izleme amaçlı internet kullanım puanlarından yüksek bulunmuştur.

6.e. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin iletişim amaçlı kullanım sıklıklarına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 11 İnternet bağımlılık düzeylerinin iletişim amaçlı kullanım sıklıklarına göre sonuçları

ANOVA								
İletişim Amaçlı Kullanımı	N	X	sd		df	ms	ss	p
Her zaman	95	39,42	21,54	G.Arası	4	5359,79	21439,15	.000
Çoğunlukla	67	31,24	18,66	G.İçi	255	347,44	88249,53	
Ara sıra	44	19,87	15,18					
Çok seyrek	32	20,33	14,91					
Hiçbir zaman	22	14,27	15,74					
TOPLAM	260	29,52	20,62					

Araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim amaçlı internet kullanım puanlarının ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Tablo 11.1 İnternet bağımlılık düzeylerinin iletişim amaçlı kullanım sıklıklarına göre Post-Hoc Test sonuçları

Post -Hoc Tests				
İletişim Amaçlı Kullanımı	İletişim Amaçlı Kullanımı	X	F	p
Her zaman	Çoğunlukla	8,18	15,43	.115
	Ara sıra	19,55		.000
	Çok seyrek	19,09		.000
	Hiçbir zaman	25,15		.000

Analiz sonuçları iletişim amaçlı internet kullanımların göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. (F=15,43) iletişim amaçlı internet kullanım sıklıkları arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan scheffe testinin sonuçlarına göre her zaman iletişim amaçlı internet kullanım puanları (\bar{x} =39,42), çoğunlukla (\bar{x} =31,24), çok seyrek (\bar{x} =20,33), ara sıra (\bar{x} =19,87) ve her zaman (\bar{x} =14,27) öğrencilerinin iletişim amaçlı internet kullanım puanlarından yüksek bulunmuştur.

BÖLÜM V: SONUÇ, ARAŞTIRMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

SONUÇ

Teknolojinin de sürekli gelişmesiyle ortaokul öğrencileri interneti ödev yapmanın yanında iletişim, oyun, müzik dinlemek ve film izlemek için yoğun olarak kullanmaktadır. Bu tehlikelerin en etkili ve psikolojik olayı internet bağımlılığıdır. İnternet bağımlılığı başta genç nüfus olmak üzere birçok yaş grubu için tehdit unsuru haline gelmiştir. Anlık mesajlaşma, sosyal ağ kullanımı gibi bilgisayar aracılığıyla yapılan iletişimde günlük hayatında önemli bir yer edinmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı internet kullanmaktadır. Bu açıdan seçmiş olduğumuz evren internet bağımlılığını ölçme konusunda tutarlıdır.

Erkek öğrencilerinin internet bağımlılık puanları, kız öğrencilerin internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur.

8.sınıf öğrencilerinin internet bağımlılık puanları, 7.sınıf ve 6.sınıf öğrencilerinin internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin hem evde hem de internet kafede internet kullanım internet bağımlılık puanları, evde ve internet kafede internet kullanan öğrencilerden yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin haftada 7 gün internet kullanım internet bağımlılık puanları, haftada 4 veya 6 gün ve 1 veya 3 gün internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin 9 yıl ve daha fazla zamandır internet kullanım internet bağımlılık puanları, 7-8 yıl, 5-6 yıl, 3-4 yıl, 1-2 yıl ve 1 yıldan az internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin her zaman müzik dinleme amaçlı internet kullanım puanları, çoğunlukla, ara sıra, çok seyrek ve hiçbir zaman müzik dinleme amaçlı internet kullanım puanlarından yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin hiçbir zaman ödev amaçlı internet kullanım puanları, her zaman, çoğunlukla, ara sıra ve çok seyrek ödev amaçlı internet kullanım puanlarından yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin her zaman iletişim amaçlı internet kullanım puanları, çoğunlukla, çok seyrek, ara sıra ve her zaman iletişim amaçlı internet kullanım puanlarından yüksek bulunmuştur.

TARTIŞMA

Araştırmamızda grup ortalamalarının farklılıkları ile anlamlılık düzeyi ANOVA ve t-testi ile analiz edilmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır;

Haftada 7 gün internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılık puanları ($x=34,34$), haftada 4 veya 6 gün ($x=27,3$) ve 1 veya 3 gün ($x=21,75$) internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur. Yurtiçi ve yurtdışında yapılan çalışmalarda günlük internet kullanımıyla ilgili sonuçların farklı olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ülkemizde yapılan araştırmalarda Günüş (2009), katılımcıların % 73,7'sinin günde 1-3 saat, % 14'ünün 4-6 saat, % 3'ünün 7-9 saat ve % 2'sinin 10 saat ve üstü internet kullandıklarını belirlemiştir. Bir başka çalışmada ise Esen (2010), ergenlerin % 16,7'sinin haftada 22 saatten fazla internet kullandıklarını, % 13'ünün haftada 15-21 saat arasında internet kullandığını, % 27,6' sının haftada 6-14 saat arasında internet kullandığını ve % 42,7'sinin ise haftalık internet kullanımının 5 saatin altında olduğunu bulmuştur. Yurt dışında yapılan araştırmalarda ise Hawi (2012), ergenlerin günlük ortalama 3 saati internette geçirdiklerini, bağımlı kullanıcıların ise günlük 6,5 saat ve tatil günlerinde 10 saat internete girdiklerini sonucuna ulaşmıştır

Hem evde hem de internet kafede internet kullanan öğrencilerin internet bağımlılık puanları ($x=52,00$), evde ($x=28,66$) ve internet kafede ($x=12,71$)

internet kullanan öğrencilerden internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur. Bu sonuç öğrencilerin internete ulaşmakta ev ortamını daha fazla kullandıklarını ve sıkıntı yaşamadıklarını, her an internete ulaşabilme olanakları olduğunu göstermektedir. Bu konuda yapılan araştırmalarda internete bağlanma yerleri ile ilgili farklı sonuçların bulunduğu görülmektedir. Özkan (2010), araştırmasında öğrencilerin 243'ünün evden, 148'inin okuldan, 34'ünün internet kafeden internete girdiğini belirlemiştir. İnan (2010), öğrencilerin 119'unun evden, 152'sinin internet kafeden, 13'ünün ise okuldan internete bağlandığını bulmuştur.

İnternet kullanma amaçlarına ilişkin farklı araştırmalara bakıldığında, Lam ve diğer. (2009), katılımcıların % 45,1'nin interneti eğlence amaçlı kullandıklarını, % 19,9'nun bilgi edinme ve % 15,8'inin iletişim amacıyla interneti kullandıklarını belirlemiştir. Hawi (2012), katılımcıların % 84,2'sinin interneti iletişim kurma amaçlı, % 65,7'sinin bilgi edinme, araştırma ve mesajlaşma için, % 51,2'sinin eğlenme, müzik dinleme, film seyretme ve oyun oynama amacıyla ve % 4,6'sinin ise diğer amaçlar için interneti kullandıklarını belirlemiştir. Jang ve ark. (2008), katılımcıların % 38,1'inin internet üzerinde oyun oynamayı, % 36,9'unun kişisel bilgi arama, % 25'inin ise akranlarıyla sohbet-iletişim amacıyla interneti kullandıklarını saptamıştır. Özkan (2010), yaptığı araştırmada, öğrencilerin % 49,3'ünün ödev yapma, % 27,3'ünün oyun oynama, % 12,6'sının sohbet etme, % 8,3'ünün hobi, % 2,5'inin diğer amaçlarla interneti kullandıklarını belirlemiştir. Morhan-Martin ve Schumacher (2000), internet kullanma amaçlarını sırasıyla; yeni insanlarla tanışmak ve sohbet etmek, internette online oyun- kumar oynamak ve sanal seks olarak belirlemişlerdir. İnternet kullanım amacına bakıldığında yapılan araştırmalarda farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir.

Erkek öğrencilerinin internet bağımlılık puanları ($x=32,26$), kız öğrencilerin internet bağımlılık puanlarından ($x=26,74$) yüksek bulunmuştur. Araştırmalarda literatürde erkeklerin kızlara göre internet bağımlılığı puanlarının daha yüksek olduğu ve erkeklerin daha fazla interneti kullandıkları belirlenmiştir (Yen ve diğer., 2009; Lam ve diğer., 2009; Siomos ve diğer., 2008; Chak ve Leung, 2004; Ha ve diğer., 2007; Wang ve diğer., 2005; Wang ve diğer., 2012; Günüç, 2009; Taçyıldız, 2010; Bayraktar, 2001). Bu araştırmalara karşın bazı araştırmalarda kız ve erkekler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür (Bayraktar ve Gün, 2007; Kaltiala-Heino ve ark., 2004.).

8.sınıf öğrencilerinin internet bağımlılık puanları ($x=35,56$), 7.sınıf ($x=27,00$) ve 6.sınıf ($x=24,48$) öğrencilerinin internet bağımlılık puanlarından yüksek bulunmuştur. Yapılan araştırma sonuçları sınıf düzeylerine göre internet bağımlılığının farklılaştığını ortaya koymuştur. İnan (2010)'ın yaptığı araştırmada öğrencilerin sınıf düzeylerine göre internet bağımlılığı puanları arasında farklılaşmanın olduğu belirlenmiştir. Bu farkın 8. sınıflar ile 10. sınıflar; 11. sınıflar ile 6., 10. ve 12. Sınıfta öğrenim gören öğrenciler arasında olduğunu belirlemiştir

ÖNERİLER

Eğitim denilince en önemli etkenlerden biriside öğretmenlerdir. Araştırmamız göstermektedir ki internette ödev yapımı internet bağımlılığını arttırmaktadır. Eğer eğitimciler ödev sistemlerinde özgünlük ve kitaba bağlı yöntemleri uygularlarsa en azından ödev sebebiyle internet bağımlılığını engelleyebileceklerdir.

Bu çerçevede devlet politikaları da bu bağımlılık türünün engellenmesinde önemli bir konuma sahiptir. Devlet politikaları gereğince ortaokul döneminde öğrencilere internet bağımlılığı testi uygulanabilir ve bu testin sonuçlarına göre rehberlik hizmeti verilebilirse bu bağımlılık türü başlamadan bitebilecektir. Öğrencilerin dijitalleştirilmiş eğitimden ziyade kitaba yöneltilmesi de uygulanabilecek yöntemler arasındadır.

İnternet bağımlılığı ile baş edebilmenin en etkin yolu eğitim kurumlarıdır. Çalışmamız göstermektedir ki ortaokul düzeyinde internet bağımlılığının engellenebilmesi öğrencinin gelecek yaşantısında bu kavramla savaşmak için uğraşmasını engellemektedir.

İnternet bağımlılığı madde bağımlılığına benzer etkilerini psikolojik ve biyolojik olarak göstermektedir. Araştırmamız ortaokul öğrencilerinde gözlemlenen internet bağımlılığının belirli ölçüm ve analizleri ile gözler önüne serilmesi için önem arz eden bir noktadır. Öğrencilere yöneltilen sorular neticesinde internetin öğrencilerin günlük yaşamları içinde bir bütünlük oluşturduğu gözlemlenmektedir.

Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre ödev amaçlı bağımlılık düzeyinin daha yüksek olması ve diğer faktörlerin ödev yapma faktörü ile ters orantılı olması internet bağımlılığının cinsiyete ve diğer eğilimlere bağlantılı olduğunun kanıtıdır.

Ayrıca bağımlılık düzeyinin internet tecrübesi ile doğru orantılı olarak artış göstermesi internet bağımlılığının bir anda oluşumunu tamamlayamadığını göstermektedir. Bu nedenle bu bağımlılık türü için geç kalınma veya bağımlılığa mağlup olma eğilimi diğer bağımlılık türlerine oranla daha kolaydır. Lakin fark edilmede kaynaklanan zorluklar bu bağımlılığın her geçen gün etkisini daha da arttırmaktadır.

Öğrenciler internet bağımlılığı konusunda bilinçlendirilmeliler. Özellikle bilişim teknoloji derslerinde öğrencilerin internet kullanım sıklıkları ve periyotları konusunda eğitim programlarına konular eklenmelidir.

Öğrencilerin hangi amaç için internet kullandıklarına başta aileleri olmak üzere öğretmenleri de dikkat etmelidir. Bu konuda aileler ve öğretmenler sağlıklı yönlendirme yapmalılar. Öğrenciler interneti özellikle oyun oynamak, sosyal paylaşım, film izlemek için kullanıyorlarsa, öğrenciler interneti daha faydalı eğitsel amaçlar için kullanmaya yönlendirmelidir.

Öğrencilerin uygunsuz sitelere girmeleri, şiddet içerikli oyun, film izlemeleri, kullanım sürelerini aşmaları durumunda bunları denetleyecek, rapor verebilecek ve engelleyebilecek programlar geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Arısoy, G. (2009). İnternet Bağımlılığı Ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 55-67.
- Batıgün, A. D. ve Derya H. (2010). İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık Ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 213-219.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Black, D.W. ve Shaw, M. (2008). Internet Addiction Definition, Assessment, Epidemiology And Clinical Management. *Cns Drugs*, 225, 353-345
- Caplan, S. E. (2002). Problematic İnternet Use And Psychosocial Well-Being: Development Of A Theory-Based Cognitive-Behavioral Measurement Instrument. *Computer In Human Behavior*, 18, 553-575.
- Cömert, I. T. (2007). *İstanbul'da Yaşayan 18-28 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinin İnternet Ve Madde Kullanımlarının İlişkilendirilmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Çakır, Ö., Ayas, T., Horzum, M.B. (2011). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Ve Oyun Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44 (2), 95-117.
- Davis, R. A. (2001). A Cognitive-Behavioral Model For Pathological İnternet Use (PIU). *Computers In Human Behavior*, 17(2), 187-195.
- Dinicola, D. M. (2004). Pathological İnternet Use Among College Students: The Prevalence Of Pathological İnternet Use And İts Correlates. Doctoral Dissertation Ohio University, United State Of America.
- Doruk, D. (2007). *Öğrenme İsteksizliğinin İnternet Kullanımıyla İlişkilendirilmesi (Ergen Boyutunda)*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Döner, C. (2011). *İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı (Eğitim Teknolojisi Programı).

Ekici, A. (2002). Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet. *Cogito Dergisi*, 30, 227-235.

Goldberg, I. (1997). İnternet Addictive Disorder. Diagnostic Criteria. Web Site: [Http://Www.Psycom.Net/İadcriteria.Html](http://www.Psycom.Net/İadcriteria.Html) Adresinden 14 Mart 2013 Tarifinde Elde Edilmiştir.

Gökçearslan, Ş. ve Mustafa G. (2012). *Ortaöğrenim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı*. Eğitim Teknolojisi Kuram Ve Uygulama (2)2, 10-24.

Gönül, A. S. (2002). Patolojik İnternet Kullanımı (İnternet Bağımlılığı/Kötüye Kullanımı). *Yeni Symposium*, 40(3), 105-110.

Griffiths, M. (1999). Internet Addiction: Fact Or Fiction? *The Psychologist*, 12(5), 246- 250.

Günüç, S. (2009). *İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Haseki M. ve Yaşa E. (2010). *Tüketicileri E-Alışverişe Yönlendiren Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Pilot Araştırma*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(3), 211-224

İnanç, B.Y. ve Yerlikaya, E. (2008). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Yayınları.

Kara, T. (2004). Sosyal Medya Üzerinde Yeni Nesil Pazarlama Ve Türkiye Bilgi & İletişim Hizmetleri Endüstrisinde Sosyal Ağların Kullanımına Yönelik Bir Araştırma. *Global Media Journal*, İstanbul

Karaman, M. (2009). *Öğretmen Adaylarının İnternet Bağımlılığı Hakkındaki Görüşleri*. Akademik Bilişim, 641-650.

- Kaygusuz, C. (2013). *Psikolojik İhtiyaçlar Ve İnternet Bağımlılığı*. İnternet Bağımlılığı 163-192. Ankara: Anı Yayıncılık
- Kenan, E. (2009). *İnternet Tüketicisinin Satın Alma Davranışlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisan Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı.
- Köroğlu, G., Öztürk, Ö., Tellioglu, N., Genç, Y., Mırsal, H., Beyazyürek, M., (2006). Problemlı İnternet Kullanımıyla Başvuran İki Uçlu Bir Hasta Nedeniyle Psikiyatrik Ek Tanı Tartışması: Olgu Sunumu. *Bağımlılık Dergisi*, 7(3), 150-154
- Odabaşı, F., Çoklar, A. ve Kabakçı, I. (2007). “Yeni Dünya: İnternet - Ailelerin Yeni Dünyadaki Sorumlulukları Nelerdir?” 8. Aybastı-Kabataş Kurultayı / 2-3 Temmuz 2007
- Öztürk Ö. V. D. (2007). İnternet Bağımlılığı Ve Klinik Tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36-41
- Öztürk, E. ve Özmen, S. K. (2011). Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanım Davranışlarının, Kişilik Tipi, Utangaçlık Ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1785-1808.
- Sevindik, F. (2011). *Fırat Üniversitesi Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımı Ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Belirlenmesi*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Siyez, D. M. ve Baş, A. U. (2013). *Problemlı İnternet Kullanımı Ve Uyum*. Melek Kalkan, Canani Kaygusuz (Ed.), İnternet Bağımlılığı, 95-114.
- Suler, J. (1999). Healthy And Pathological İnternet Use. *Cyberpsychology And Behavior*, 2, 385-394.
- Şahin, M. (2011). *İlköğretim Okulu Öğrencilerindeki İnternet Bağımlılığı*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, M., (2007). *Madde Bağımlılığı Konusunda Türkiye’de Yapılmış Olan Tezler Üzerine Değerlendirme*. Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Eğitimi Ana Bilim Dalı.

Tai, Zixue-Sun, T. (2005). *Media Dependencies In The Cyber Age: The Case Of The 2003 Sars Epidemic In China*. Conference Papers -- International Communication Association, 2005 Annual Meeting, New York, Ny, P1- 37, 37p; (An 18655464)

Tel, M. ve Köksalan, B. (2009). Günümüzde Yeni Bir Boş Zaman Aktivitesi Olarak İnternet: Öğretim Üyeleri Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar*, 8(28), 262-272.

Toraman, M. (2013). *İnternet Bağımlılığı Ve Sosyal Eğ Kullanım Düzeylerinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle İlişkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı.

Uzbay, İ.T. (2009). Beyin Nasıl Bağımlı Oluyor? *Türk Eczacıları Birliği Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi, Aralık* (21-22), 34-48.

Üner, M. (2009). Pazarlama Karması Paradigmasında Pazarlama Tanımı. *Pazarlama Ve İletişim Kültürü Dergisi, 1*(2), 35-40.

Yalçın, F. (2012). *İnternet Pazarlamasında Müşteri Memnuniyeti: Günün Fırsatları Üzerine Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı.

Yalçın, F. ve Baş, M. (2012). Elektronik Ticarete Müşteri Memnuniyeti: Fırsat Siteleri Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14*(3), 1-16

Young, K. (1996). Internet Addiction; The Emergence Of New Clinical Disorder. *Cyberpsychology & Behavior, 1*, 237-244.

Young, K.S., Yue, X.D., Ying, L. (2011). "Prevalence Estimates And Etiologic Models Of Internet Addiction", *Internet Addiction:A Handbook And Guide To Evaluation And Treatment*, Ed.:K.S. Young, C.N. Abreu, Wiley & Sons, New Jersey, 3-18.

EK
İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ

Acıklama

Sevgili Öğrenci,

Size sunulan bu formda okulda ya da diğer ortamlarda sıkça kullandığınız internet ile ilgili sorular yöneltilmektedir. Bu soruları dikkatlice okuyarak, sizin için en uygun cevabı veriniz. Katkılarınız için teşekkür ederim

I. BÖLÜM Kişisel ve İnternet Kullanım İlişki Bilgiler					
1- Cinsiyetiniz: () Erkek () Kız					
2- Sınıfınız: () 6 () 7 () 8					
3- İnternet kullanıyor musunuz? () Evet () Hayır Not: Eğer cevabınız "Hayır" ise, aşağıdaki soruları cevaplamayınız.					
4- İnterneti nerede/nerelerde kullanıyorsunuz? () Evde () İnternet Kafede () Hem evde, hem de internet kafede					
5- Hangi sıklıkla internet kullanıyorsunuz? Haftada gün Günde saat					
6- Ne kadar zamandır internet kullanıyorsunuz? () 1 yıldan az () 1-2 yıl () 3-4 yıl () 5-6 yıl () 7-8 yıl () 9 yıl ve daha fazla					
7- İnterneti en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?					
	Her zaman	Çoğunlukla	Ara sıra	Çok Seyrek	Hiçbir zaman
Müzik dinleme					
Ödev yapma					
Oyun oynama					
Araştırma yapma					
Film izleme					
İletişim kurma					
Başka (Lütfen belirtiniz)					

8- İnternette en çok kullandığınız siteler hangileri?

- () Oyun siteleri
- () Eğitim içerikli siteler
- () Film içerikli siteler
- () Cinsel içerikli siteler
- () Gazete ve TV siteleri
- () Müzik siteleri
- () Sohbet içerikli siteler
- () Spor içerikli siteler
- () Bilim ve teknoloji içerikli siteler
- () Başka (Lütfen Belirtiniz):

Eğer internette oyun oynamıyorsanız lütfen 9. soruyu cevaplamayınız.

9- İnternette daha çok hangi tür oyunlar oynarsınız?

- () Spor oyunları
- () Yarışlı oyunlar
- () Macera oyunları
- () Bombolama oyunları
- () Bulmacalı oyunlar
- () Dövüslü oyunlar
- () Kumar, şans, bahis oyunları
- () Başka (Lütfen Belirtiniz):.....

III. BÖLÜM Aşağıdaki sorularda, size en uygun düşen şıkkı işaretleyiniz:	Hiçbir	Nadiren	Ara sıra	Çoğunlukla	Çok sık	Devamlı
1. Ne sıklıkla planladığınızdan daha fazla süre internette kalıyorsunuz?	0	1	2	3	4	5
2. Ne sıklıkla internette kalmak için günlük ev işlerini ihmal edersiniz?	0	1	2	3	4	5
3. Ne sıklıkla arkadaşlarınızla birlikte olmak yerine interneti tercih edersiniz?	0	1	2	3	4	5
4. Ne sıklıkla internet kullanan kişilerle yeni ilişkiler kurarsınız?	0	1	2	3	4	5
5. Ne sıklıkla bir işe başlamadan önce e-postanızı (e-mail) denetlersiniz?	0	1	2	3	4	5
6. Ne sıklıkla okula devamınız internette dolaylı olarak olumsuz etkilenir?	0	1	2	3	4	5
7. Herhangi biri internette ne yaptığınızı sorduğunda ne sıklıkla kendinizi savunur ve ne yaptığınızı gizlersiniz?	0	1	2	3	4	5
8. Çevrenizdekiler ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın fazlalığından şikayet eder?	0	1	2	3	4	5
9. Ne sıklıkla okuldaki ders notlarınız ve ödevleriniz internette kalma sürenizden olumsuz yönde etkilenir?	0	1	2	3	4	5
10. Hayatınız hakkında sizi rahatsız eden düşünceleri dağıtmak için ne sıklıkla internette girersiniz?	0	1	2	3	4	5
11. Ne sıklıkla internete girmek için sabırsızlanırsınız?	0	1	2	3	4	5
12. Ne sıklıkla internetsiz hayatın, sıkıcı, boş ve eğlencesiz olacağını düşünürsünüz?	0	1	2	3	4	5
13. Biri sizi internetten rahatsız ettiğinde ne sıklıkla kinci konuşur, bağırır veya kızgın davranışlar gösterirsiniz?	0	1	2	3	4	5
14. Gece geç saatlerde internet kullanmaktan ötürü ne sıklıkla uykunuz kaçır?	0	1	2	3	4	5
15. İnternette olmadığınız zamanlarda ne sıklıkla interneti düşünür veya internete girmeyi hayal edersiniz?	0	1	2	3	4	5
16. Kendinizi ne sıklıkla internetten "yalnızca birkaç dakika daha" derken bulursunuz?	0	1	2	3	4	5
17. Ne sıklıkla İnternette harcadığınız zamanın miktarını azaltmaya çalışır ve başarısız olursunuz?	0	1	2	3	4	5
18. İnternette kaldığınız süreyi ne sıklıkla saklamaya çalışırsınız?	0	1	2	3	4	5
19. Ne sıklıkla başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman geçirmeyi yeğlersiniz?	0	1	2	3	4	5
20. Ne sıklıkla internette olmadığınızda kendinizi çökmüş, aksi veya sinirli hissedip, internete girince rahatlarsınız?	0	1	2	3	4	5